

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Lazăr Dubinovschi

autor Valeriu Rotaru

MARIANA NEGRU

E vis ori adevăr?!.....1

AURELIA DOBJANSCHI

Club raional de lectură online *Lecturi pentru suflet*.....2

CRISTINA ONCEA

Lecturăm la bibliotecă.....4

NATALIA VRABIE

Muzeul — punte de trecere dintre trecut, prezent și viitor...5

TAMARA TÂBÎRȚĂ, NATALIA VRABIE

Lazăr Dubinovschi – Leonardo da Vinci al Moldovei.....7

ION DORU

Gânduri ce se curăță doar în amintiri sublime.8

SIMONA MÂRZA, ȘTEFAN SOFRONOVICI

Enigma, descifrată la CAI Eminescu10

ANGELA OLĂRESCU

Luminând din negura vremii: traducătoarea basarabeană de origine bulgară — Nina Ischimji11

ȘTEFAN SOFRONOVICI

Problema Basarabiei în viziunea lui Mihai Eminescu 13

TATIANA BUTNARU

Cu îngerii, în Viața fără moarte... Vasile Militaru16

GRIGORE GRIGORESCU

Saga sacrificială a cavalerului Unirii19

ANDA VAHNOVAN

Poezii21

Din Crezul lui Ion DOMENCO22

VADIM DAGHI

Dorința de a desena: vis și necesitate23

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. **Victor Ghilaș**

dr. **Mariana Cocieru**

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Cultură mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

A fost lansat site-ul www.casadeCreatie.md

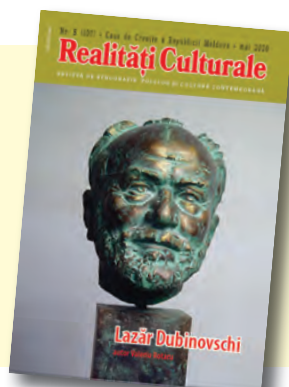
Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să ogindim și să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori și a meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informații privind toată literatura metodico-științifică, de artă autohtonă și universală, necesară pentru instituțiile primare de învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente culturale artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea și popularizarea culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

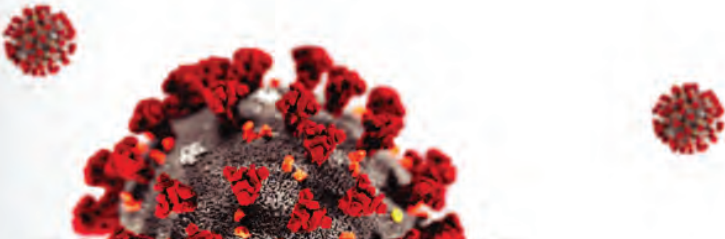
Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

APARE CU SUPTORUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadeCreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: „Fox Trading” SRL

ISSN 1857-4424

**FII RESPONSABIL.
FII SOLIDAR.**

**Fii un exemplu de
responsabilitate
pentru copilul tău.**

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII,
MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

#StaiAcasă

MARIANA NEGRU

E VIS ORI ADEVĂR?!

Ne temem de oameni,
Ne temem de noi,
Ne punem pe gânduri,
Când noaptea e-n toi.

Ne temem de lucruri,
Ne temem de mâini,
Ne temem de aer,
Ne temem de câini.

Simt asta de-o vreme,
Dar nu deslușesc,
E drept ce se-ntâmplă,
Ori eu mă greșesc?
(Alexandru Plăcintă)

Ne temem de oameni, cât adevăr ascund aceste cuvinte scrise de scriitorul Alexandru Plăcintă! Într-adevăr, am ajuns să ne temem de oameni. Ne temem să-i îmbrățișăm chiar și pe cei dragi. Ne temem să-i atingem. Ne temem să ne atingem de orice. Aceasta e starea la care ne-a adus coronavirusul.

Să vedem și partea bună a lucrurilor. Părinții își fac timp pentru copii lor. Ei petrec mai mult timp împreună cu copiii, au aceleași ocupații. Prin ele îi vor cunoaște mai bine, căci mereu maturii nu au timp de a

petrece clipe frumoase cu copiii lor, întotdeauna se grăbesc la muncă, la treburi de acasă, la magazin. Poate că această stare ne-a fost dată ca să prețuim mai mult tot ce e lumesc: îmbrățișările, atingerile, săruturile pe obraz, strângerile de mâini...

Oare ce va fi după?
Ne vom schimba?
Vom lua învățătură?

Sau ne vom deprinde cu distanțiere și vom fi distanțați ca în prezent? Corect a menționat scriitorul Ne temem de noi. Atât de mult a intrat frica în noi, încât uneori ne alarmăm chiar și la orice strănut, la fiecare tuse. Avem impresia că se ridică febra, însă când măsurăm temperatura, ea e mai joasă decât norma. Cât de frumos a scris poetul:

Ne temem de lucruri,
Ne temem de mâini,
Ne temem de aer,
Ne temem de câini.
Ce să facem?

Cel mai corect e să STĂM ÎN CASĂ, să ne liniștim, să ne rugăm Domnului ca totul să fie bine!

Da! Ne punem pe gânduri, / Când noaptea e-n toi. Când n-avem somn noaptea, ne gândim ca să ne

înțelegem pe noi, ca să înțelegem lumea mai bine, ca să înțelegem ce n-am înțeles până acum.

ACUM e timpul să vedem — LUMINA!

Dar ce efect are ea?! O lampă aprinsă noaptea într-o încăpere, distruge întunericul încât nu rămâne nimic din el. Simt asta de-o vreme. Ne punem întrebarea E drept ce se-ntâmplă? Da, din păcate nu e un vis, e drept, asta e realitatea. Ori eu mă greșesc? Nu, nu ne greșim, pentru că se umple cimitirele cu morți. Dispar unul câte unul cei de lângă noi și ne trezim că rămânem singuri.

Sunt om. Sunt un simplu om. Ce simt în această perioadă de izolare? TEAMĂ.

Nu pentru mine, ci pentru cei apropiați. Pentru lumea întreagă.

Toată teama în semnificația autorului Alexandru Plăcintă, e venită din grija că totul poate fi infectat cu viruși.

Unde omul nu mai poate face nimic, acolo vine Domnul! El ne-a adus pe lume, El și ne va proteja de toate cele rele!

TOTUL VA FI BINE!

AURELIA DOBJANSCHI, DIRECTOR ADJUNCT, COORDONATORUL PROIECTULUI,
BPR VASILE ALECSANDRI, TELENESŢI

Club raional de lectură online

Lecturi pentru suflet

De cate ori te simți nefericit și ai nevoie de uitarea necazurilor; când ești rănit de viață, dorești un suprem balsam; când ești sătul de banalitatea și inegalitatea mediului, aspiți la societate; mai ales când vrei să te înduioșezi ori să râzi de nimicuri în tovărășia unui spirit plin de bunăvoință și de înțelegere, atunci nu-l căuta departe, căci nu-l vei găsi. N-ai decât să întinzi mâna spre bibliotecă și să chemi către tine acest talisman: Cartea.

(MONTESQUIEU)

Nu există decât două lucruri absolut onorabile pe acest pământ - medicina care tămăduiește corpul și literatura, care tămăduiește sufletul.

(RAY BRADBURY)

Lectura și cartea ocupă un rol deosebit în viața fiecăruia. Cărțile fac parte din istoria noastră, din identitatea noastră și este de datoria noastră, a bibliotecarilor să le facem accesibile tuturor. Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare și este importantă, deoarece contribuie la dezvoltarea multilaterală a personalității.

Cititul este modul în care descoperim lucruri noi, iar persoana care

știe să-și dezvolte abilitatea de a citi se poate informa și instrui în orice domeniu de activitate este interesat.

Iată de ce promovarea cărții și a lecturii este una din principalele priorități în activitatea unei biblioteci publice. Biblioteca Publică Raională Vasile Alecsandri este o instituție care organizează diverse activități de promovare a cărții și lecturii. Dar în timpul acestui secol grăbit și computerizat utilizatorii bibliotecii preferă a schimba lectura cărților tradiționale pe cele în format electronic. În acest context a fost binevenită ideea

de a implementa un proiect deosebit, scopul căruia este promovarea cărții și lecturii online. Acest proiect are genericul: Club Raional de lectură online *Lecturi pentru suflet*, coordonatorul căruia este Biblioteca Publică Raională Vasile Alecsandri din or. Telenești.

Această idee a Bibliotecii Raionale a fost susținută de următoarele biblioteci rurale din satele: Budăi, Băneștii-Noi, Brânzanii-Noi, Inești, Crăsnășeni, Ordășei, Pistruieni, care s-au încadrat în proiect și sunt membrii Clubului raional de lectură online.

Scopul proiectului este promovarea operelor scriitorilor basarabeni în rândurile adolescenților și cultivarea interesului mai sporit față de carte și lectură.

Obiectivele principale sunt:

- ♦ dobândirea abilităților de lectură expresivă prin lecturarea pasajelor din operele selectate;
- ♦ formarea deprinderilor de scriere a impresiilor despre fragmentele din operele propuse pentru lectură și scrierea lor.

Activitățile din cadrul proiectului sunt preconizate pentru elevi și adolescenți.

Proiectul este susținut de Secția Cultură, Tineret, Sport, Telenești, Administrațiile Publice Locale, precum și de instituțiile de învățământ din localitățile, bibliotecile cărora sunt implicate.

Pentru început, împreună cu colegii bibliotecari implicați în proiect, se alcătuește o listă de literatură a unor scriitori basarabeni din care au fost selectate fragmente de text din aceste opere, care vor fi lecturate în cadrul ședințelor online. Ședințele s-a preconizat de a fi organizate de două ori pe lună în aceeași zi și la aceeași oră. Tematica pasajelor

propușe pentru lectură trebuie să fie variată, ca fragmentele lecturate să contribuie la implantarea în sufletele adolescenților a unor astfel de valori, ca bunătate, omenia, generozitatea, cumsecădenia, dragostea și respectul față de cei dragi, de neam, istorie etc.

De ce am ales o astfel de metodă de promovare a literaturii basarabene? Din simplul motiv ca ea este mai puțin studiată în cadrul programelor școlare. Iar pentru ca să atragem adolescenții la lectură și să le sporim interesul pentru ea am venit cu ideea de a-i implica în acest proiect printr-o formă mai interactivă - lectura online. Aceasta a fost o provocare ingenioasă a bibliotecarilor, deoarece în rezulta-

mul selectării unui fragment interesant și intrigant dintr-o operă propus pentru lectură, adolescenții împrumută opera ca s-o citească acasă.

Modalitatea de organizare a ședințelor clubului este următoarea: se scrie un anunț, din timp, pe rețele de socializare despre ședința ordinară, unde vor fi indicate toate detaliile. De organizarea fiecărei ședințe este responsabil câte un bibliotecar implicat, conform unui grafic stabilit din timp. Ședințele se organizează online concomitent. La ora fixată sunt deschise toate camerele video din bibliotecile implicate în proiect, unde deja este prezent publicul invitat. Bibliotecara, responsabilă de ședința dată moderează activitatea, care se începe cu salutul participanților. Doamna face o trecere în revistă a scriitorului și cărții selectate pentru ședința corespunzătoare, apoi prezintă publicului participantul care lecturează online pasajul propus. Deoarece unul din obiectivele proiectului este promovarea lecturii expresive, participanților li se pune o condiție: lecturează cei care posedă o expresivitate deosebită, o dicție clară și o voce frumoasă.

Pentru lectură la ședințe au fost selectate, la alegere, de către bibliotecarii membrii clubului următoarele opere:

- ♦ *Insomnii* de Irina Binder (Biblioteca Publică Raională Vasile Alecsandri);
- ♦ Nuvela *Bunica* de Ariadna Șalari din culegerea Șoapta viorilor

(Biblioteca Publică Crăsnășeni);

- ♦ Nuvela *Știi tu cum râde soarele?*, autor Raisa Lungu-Ploaie (Biblioteca Publică Inești);

- ♦ *Te blestem să te îndrăgostești de mine*, capitolul *Un spital pentru doi*, autor Nicolae Dabija (Biblioteca Publică Ordășei);
- ♦ Nuvela *Neuitare* din cartea *Deșertul amar* de Valeria Dascăl (Biblioteca Publică Pistruieni);
- ♦ *Nici o șansă cu extraterestrii*, capitolul *Doi pământeni*, autor Iulian Filip (Biblioteca Publică Verejeni);
- ♦ *Supă de pui pentru suflet pentru copil*, cartea online (Biblioteca Publică Brânzeii Noi);
- ♦ Un pasaj din romanul *Rebela* de Claudia Partole (Biblioteca Publică Budăi).

La finele fiecărei ședințe, bibliotecarul responsabil de activitate propune participanților tema pentru acasă: De scris un eseu ori un comentariu, de creat un poster, o poezie, de realizat o pictură, în baza fragmentului lecturat. Toate acestea le creează participanții în dependență de abilitățile pe care le posedă. În rezultat s-a constatat un fapt interesant – la început ne-am propus să dezvoltăm la adolescenți abilități de cultivare a vocabularului și a lecturii expresive, și competențe de scriere a impresiilor despre pasajele lecturate, dar am descoperit la ei și alte capacități deosebite.

Impactul proiectului este unul deosebit:

- ♦ în cadrul a 9 ședințe online;
- ♦ au participat 434 elevi și adolescenți;
- ♦ au fost scrise 20 eseuri în baza fragmentelor lecturate și audiate;
- ♦ 8 participanți au prezentat desene;
- ♦ au fost create 4 postere;
- ♦ o ședință a fost prezentată sub formă de lectură teatralizată. Participanții la ședințe sunt impresionați de fragmentele lecturate și-și invitau de fiecare dată

prieteni noi. Grație implementării acestui proiect, am promovat creația unor scriitori, opera cărora era mai puțin cunoscută participanților. În acest context a crescut numărul utilizatorilor la bibliotecile implicate în proiect, precum și în rezultatul prezentării ședințelor online sunt obținute succese vizibile pe rețelele de socializare.

Impactul proiectului pe rețelele de socializare:

- ♦ persoane –9563;
- ♦ interacțiune –1746;
- ♦ distribuiri 96;
- ♦ aprecieri –150;
- ♦ like –139;

Proiectul Club raional de lectură online *Lecturi pentru suflet* a fost apreciat în cadrul Festivalului Național *LecturaCentral* ediția a II-a cu o mențiune și un set de cărți la compartimentul *Cel mai original proiect de promovare a cărții și lecturii, inclusiv cu ajutorul tehnologiilor*.

CRISTINA ONCEA, BIBLIOTECAR, REZINA

Lecturăm la bibliotecă

E ceva să ai o bibliotecă, dar e și mai mult să te servești de ea cu înțelepciune

JOHN LUBBOCK

Biblioteca Publică Mihai Eminescu din Rezina exercită un rol important în orientarea intelectuală a utilizatorilor săi, în informarea și menținerea gustului pentru lectură, studiu, în scopul cristalizării unui sistem de informare propriu. Această își păstrează și întărește rolul său, ca fiind și un loc de întâlnire pentru persoanele pe care le deservește. Un rol important îl avem noi bibliotecarii în a-i aduce pe cititori în bibliotecă, a discuta cu ei, în a încerca să vedem care le sunt nevoile informaționale pe care biblioteca noastră le-ar putea satisface. Pentru aceasta se organizează programe săptămânale, lunare pe diferite teme: de la citit de cărți (Ora poveștilor) la discuții pe diferite teme, concursuri, programe educative, etc.

Lectura satisface nevoi și aspirații ale indivizilor și grupurilor sociale în perspectiva devenirii umane. Natura fenomenului lecturii se modifică continuu. Se modifică cerințele de lectură ale cititorilor, ca efect al nevoilor lor sociale, civice, spirituale. Lectura este un instrument ce

dezvoltă posibilitatea de comunicare între oameni, ajutându-i astfel să-și formeze capacități de gândire și comunicare; lectura este un mijloc de creare și devenire a personalității, de sensibilizare la valorile perene ale culturii umane de bine, frumos și adevăr. Stimularea lecturii o facem prin diverse mijloace: colorăm povești, jocuri și șezători literare, expozițiile de carte, festivaluri, tururi ghidate, storytelling-uri etc.

Cititorul trebuie permanent îndrumat, orientat spre un evantai diversificat de cărți instructive de la basm la povestire, schiță sau nuvelă, de la legendă la poezia patriotică, de la fabulă la călătoriile extraordinare, etc. Utilizatorului trebuie să i se recomande cărți diverse deoarece este de reținut treptele sale de dezvoltare și principiul accesibilității.

Cu toată amplexarea pe care au luat-o mijloacele audio-vizuale în difuzarea culturii, cartea a rămas și va rămâne unul dintre cele mai frecvente mijloace de autoinstru-

ire. Lectura cărții oferă celui care o parcurge, pe lângă satisfacțiile pe care le aduce orice fapt inedit, prilejuri unice de reflecție, de meditație. Ea îndeamnă la introspecție, angajează valori formativ-educative care își pun amprenta pe întregul comportament al cititorului. Tocmai de aceea se consideră că cititul reprezintă unul dintre cele mai de preț instrumente ale activității intelectuale.

Să lecturăm împreună la Biblioteca Publică Mihai Eminescu, Rezina!

NATALIA VRABIE, SPECIALIST PRINCIPAL ÎN DOMENIILE BIBLIOTECI ȘI MUZEE, SECȚIA CULTURĂ ȘI TURISM

MUZEUL — punte de trecere dintre trecut, prezent și viitor

În raionul Fălești activează 3 muzee incluse în Registrul Muzeelor din Republica Moldova — Muzeul de Istorie și Etnografie *Lazăr Dubinovschi* din or. Fălești cu 3 filiale în localitățile Călugăr, Horești și Risi-peni, Muzeul sătesc de Istorie și Etnografie din Glinjeni (anul fondării 2011) și Muzeul sătesc de Istorie și Etnografie din Pîrlița, deschis pentru public în 2015. Aceste instituții dețin o colecție bogată numeric cu 20785 piese muzeale și valoroasă după diversul conținut al exponatelor — etnografie, istorie, arheologie, documente scrise, cărți vechi bisericești, numismatică, filatelie etc.

Evenimentele culturale organizate în anii trecuți de către instituțiile muzeale din raion în cadrul Zilei Internaționale a Muzeelor, consemnată în Moldova începând cu 1977, au avut scopul de a promova și a informa publicul larg despre rolul acestor instituții în viața societății în conservarea și valorificarea patrimoniului cultural și istoric mobil al neamului. Acum, în timp de criza provocată de pandemia de covid-19, când accesul publicului în muzee este limitat, comunitatea este informată despre valoarea deosebită a unor exponate muzeale de la distanță sau prin intermediul mijloacelor mass-media.

Muzeul de Istorie și Etnografie din or. Fălești este fondat în anul 1975 în baza celor 11 sculpturi luate în bronz, gips și lemn, donate de însăși autorul acestora, sculptorul pământean, originar din localitatea Albinețul Vechi Lazăr Dubinovschi, renumit nu numai în Moldova, dar și în întreaga lume. Astăzi galeria de sculpturi este cartea de vizită a Muzeului, deoarece prezintă interes de ordin valoric și artistic și cuprind personaje din viața reală, pe care Dubinovschi i-a întâlnit pe par-

cursul vieții sale, colecție care face existentă în timp și spațiu instituția muzeală. Despre lucrările sale ce reprezintă busturile unor personalități din țară și de peste hotare ca: artiștii Chiril Știrbu, Arcadii Raikin (1946), generalul român Teclu (1967) și colonelul rus Gusak (1954), pianistul rus Pavel Serebriakov (1972), eroul Boris Glavan (1947), ciobanul Panțu (1966), compozițiile *Semănătorul* (1950), *În robie* (1945), *Tinerețea* (1957), *Președintele de colhoz* (1967) ș.a. Lazăr Dubinovschi scria:

Ceva am îndrăgit în fiecare personaj și cu aceasta mă împărtăși cu spectatori mei, propunându-le să privească la acești oameni cu ochii mei.

La început Muzeul a fost amplasat într-o căsuță mica din preajma Complexului memorial, ca mai apoi în 1989, în rezultatul majorării numărului de exponate, printre care și cu o colecție valoroasă de 39 de pic-

deosebită este colecția de cărți vechi bisericești în limba slavonă veche, icoane vechi datate cu sec. XVI, piese muzeistice găsite în urma săpăturilor arheologice lângă localitățile din teritoriu Pruteni și Valea Rusului — obiecte din Era Bronzului și a Pietrei. E diversă și bogată colecția portului popular: cămașe naționale pentru bărbați și femei țesute din

oglundesc aspecte din viața făleștenilor în diferite perioade de timp.

Activitatea de cercetare științifică documentară, precum și activitatea expozițională este permanentă în munca muzeografilor din această instituție. E necesar de menționat, că în incinta Muzeului sunt vernisate expoziții permanente de exponate, ce prezintă interes deosebit pentru publicul din comunitate, precum și pentru vizitatorii și oaspeții sosiți în raion din alte localități și de peste hotare, acestea fiind completate periodic cu noi piese colecționate:

- ✓ Galeria sculpturilor lui Lazăr Dubinovschi;
- ✓ Din zestrea neamului” (piese autentice etnografice);
- ✓ Galeria personalităților din Moldova, originari din ținutul Fălești”;
- ✓ Ei au dus pe umeri războiul...dedicată eroilor eliberatori ai raionului, precum și a pământenilor, care au luptat pe alte meleaguri;
- ✓ Arhitectorul Valentin Isak” ș.a.

Au devenit deja tradiționale și vernisarea expozițiilor cu caracter tematic dedicate istoriei localităților raionului, sărbătorilor naționale, Zilei Internaționale a Muzeelor, cu ocazia hramurilor ș.a., organizarea anuală a *Zilelor Europene ale Patrimoniului* cu desfășurarea diverselor activități în grup și individuale etc. Anual Muzeul este vizitat de circa 7-8 mii persoane, de delegații din România, Rusia, Italia, Ucraina, Germania, Israel ș.a.

Cu informații despre activitatea muzeelor satești din Glinjeni și Pîrlîța vom reveni în paginile următoare.

turi cu aspecte din viața culturală și socială a raionului ale unor pictori vestiți din Moldova, să fie transferat în clădirea renovată a pinotecii raionale. În anul 2005 Muzeul este transferat în alt edificiu, renovat și destinat special în care instituția își desfășoară activitatea până în prezent. La 28 decembrie 2005, prin decizia Consiliului raional, Muzeului i se atribuie statut de instituție raională în numele lui Lazăr Dubinovschi, iar începând cu anul 2014 au fost înstitute trei filiale ale Muzeului raional în localitățile rurale Călugăr, Horești și Risipeni cu personal remunerat.

Astăzi Muzeul posedă o colecție de 19222 exponate, care sunt amplasate pentru public în patru săli spațioase. și bine amenajate. Colecția prezintă interes pentru vizitatori prin diversitatea și valoarea ei patrimonială, aici sunt expuse piese ce țin de etnografie, istorie, pictură, sculptură, arheologie, tehnică militară, numismatică, filatelie, documente și manuscrise etc. De o însemnătate

pânză de casă, șervețele din câne-pă, covoare țesute ș.a. În colecția de monede datate de la 1700 încoace se află și două monede romane de la împăratul Mark Aureliu, iar colecția de picturi cuprinde lucrări, efectuate în special pe pânză, ale unor pictori renumiți din Moldova — A.D.Romanescu, A.A.Oprea, F.A.Hămura-ru, P.G Jerega, A.I. Zevina, A.V.Catalnikov, V.N. Bahcevan, V.Toma,Iu. Șibaev, O.Orlova ș.a., picturi care

TAMARA TÂBÎRȚĂ, DIRECTOR MUZEUL RAIONAL DE ISTORIE ȘI ETNOGRAFIE „LAZĂR DUBINOVSKI”, FĂLEȘTI
NATALIA VRABIE, SPECIALIST PRINCIPAL ÎN DOMENIILE BIBLIOTECI ȘI MUZEE, SECȚIA CULTURĂ ȘI TURISM

LAZĂR DUBINOVSKI – LEONARDO DA VINCI AL MOLDOVEI

La 1 mai 2020 s-au împlinit 110 ani de la nașterea personalității Lazăr Dubinovski căreia îi datorăm apariția clădirii Teatrului de Operă și Balet Maria Bieșu, Aleii Clasicilor și, practic, a tuturor monumentelor cunoscute din Chișinău și alte localități. Lazăr Dubinovski poate fi numit, cu siguranță, un adevărat energizer creativ, căci, pe lângă sculptură, pe care o prefera în mod deosebit, arhitectură și pictură, era pasionat serios și de filosofie, etnografie, operă și balet. Neordinar, complex și contradictoriu, Dubinovski știa să descopere în toate Frumusețea.

Viitorul geniu este băștinaș din satul Albineț, Fălești, născut într-o familie modestă de profesori. A absolvit Școala de Artă din Chișinău, Academia de Arte Plastice de la București și Paris. Respingând multe oferte profitabile în Europa, în 1930 revine în locurile natale activând la Bălți și Chișinău, aici elaborând mai multe proiecte, inclusiv faimoasa Alee a Clasicilor. Aname lui Dubinovski Chișinăul îi datorează apariția primelor exponate de bronz de pe Alee, cele ale lui: Gheorghe Asachi, Constantin Negruzzi, Vasile

Alecsandri, Mihai Eminescu. Dacă privim atent și puțin dintr-o parte Luceafărul, putem desluși autoportretul lui Dubinovski însuși. Și există multe astfel de mesaje secrete, în stilul lui Leonardo da Vinci, al sculptorului moldovean.

Lucrările lui Dubinovski înfrumusețază multe orașe din fosta URSS, inclusiv la Muzeul Rus și în faimoasa Galerie Tretyakov. Prolificitatea creatoare a sculptorului moldovean este considerată până în prezent un fenomen deosebit. Chiar dacă astăzi unii numesc moștenirea

lui patetică, prea ideologizată, dar faptul că aceasta este artă înaltă, în mod cert, nu poate fi pus la îndoială.

A fost ales membru corespondent al Academiei de Arte Plastice din Sankt-Petersburg în 1954 și membru de onoare al Uniunii Artiștilor Plastici din România în 1961, a devenit laureat al Premiului de Stat al RSS Moldovenească. A fost decorat cu Ordinul Drapelul Roșu de Muncă, Ordinul V. Lenin și Ordinul Revoluția din Octombrie. În 1963, i s-a conferit titlul de Artist Plastic al Poporului din RSS Moldovenească. A decedat la 29.11.1982 și este înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău.

Astăzi Muzeul raional de Istorie și Etnografie din orașul Fălești, inaugurat în anul 1975 în baza colecției de exponate formată din 11 sculpturi - busturi ale unor personalități din țară și de peste hotare. lucrate în ghips, bronz și lemn ale sculptorului Lazăr Dubinovski, donate personal de autor, îi poartă cu cinste numele. Pe parcursul anului Muzeul va desfășura pentru public un șir de evenimente prilejuite de aniversarea renumitului sculptor.

ION DORU

Gânduri ce se curăță doar în amintiri sublime...

E binecunoscut adevărul că frumosul în viața fiecăruia dintre noi este lacrima sufletului – cântecul, dansul popular, tradițiile și obiceiurile străbune care au strălucire cu grandoare, asemeni firii Creatorului, ce ni le-a lăsat drept moștenire veșnică. Dar acest frumos izvorăște încontinuu, bucurând inima și sufletul oamenilor atunci când răvășim amintirile ce ne împovărează memoria odată cu scurgerea anilor și doar cu condiția că noi păstrăm, neîntinate, aceste amintiri...

Iată că, spre regret, odată cu trecerea anilor, memoria distinsului, inegalabilului rapsod al neamului nostru, marele Nicolae Sulac este acoperită de o negură de neiertat, altfel zis, amintirea artistului-nepe-reche este dată uitării. Și, în primul rând, în satul de baștină al cântăre-

țului-legendă, Sadăc, actualmente, în raionul Cantemir. Acolo, unde acum câțiva ani, în improvizata căsuță părintească, fu inaugurat și sfințit un muzeu al rapsodului, acum bate vântul, căsuța se năruie, geamurile sunt stricate, gardul din nuiele la pământ, puținele lucruri, poze, adevărate relicve ale vieții distinsului interpret au dispărut într-un cuvânt, mai nimic nu-ți mai amintește de Omul și Artistul Poporului al RM, Nicolae Sulac...

...Problema data a fost abordată în repetate rânduri în presa scrisă, la Radio și TV, inclusiv, în revista Realități Culturale. De asemenea, au fost expediate demersuri în instanțele raionale și centrale, inclusiv, Ministerului Culturii al R. Moldova. Cu regret, alarma, strigătul disperat de a salva patrimoniul, tezaurul inestimabil al neamului, culturii naționale, n-a fost auzit, de parcă ar fi fost un strigăt în pustiu.

Chiar în primele luni ale a.c., problema Casei-muzeu Nicolae Sulac a devenit din nou temă de discuție în cadrul unei emisiuni televizate. Imediat, prim-ministrul Ion Chicu a dat asigurări că autoritățile se vor implica la restaurarea casei-muzeu din satul Sadăc. Premierul a menționat că în planul de acțiuni al Executivului, o prioritate reprezintă și do-

meniul cultural. Declarațiile au fost făcute după ce, în cadrul proiectului Respect Moldova de la PRIME TV, a fost difuzat un reportaj despre starea deplorabilă în care se află casa-muzeu.

zeu a marelui rapsod. Nu pot veni acum cu ceva punctat anume despre acest muzeu, dar considerând personalitatea domnului Sulac, sunt sigur că noi, ca țară, ca societate, suntem obligați să muncim în această direcție și să restabilim, să creăm un muzeu pentru acest lăutar, acest fiu al neamului nostru, a declarat premierul Ion Chicu.

Amintim, că edificiul a fost construit în anul 2007, în apropiere de locul unde a trăit familia maestrului. Acum, clădirea e într-un hal fără de hal. Investițiile făcute de Funda-

ția de binefacere N. Sulac au fost de aproximativ două milioane de lei. Acum, organizația nu mai are resurse financiare pentru ca să repare clădirea. Tratatul duse cu admi-

nistrația locală nu au dus la niciun rezultat.

Problema Muzeului Nicolae Sulac este una mai veche, iar autoritățile sunt limitate în acțiuni, deoarece imobilul e proprietate privată. Astfel a comentat fostul ministru al Culturii, Monica Babuc, reportajul privind starea deplorabilă în care se află în prezent casa din satul Sadâc. Ea a spus că atunci când era în fruntea ministerului a discutat cu autoritățile din Cantemir pentru a găsi soluții, dar fără rezultat.

Din păcate, o soluție amiabilă nu a fost găsită, pentru că se intenționa ca această casă, acest teren, să fie vândute în proprietatea statului, dar cu sume exorbitant de mari, a declarat Monica Babuc, fostul ministru al Culturii.

Și președintele Comisiei Cultură a Parlamentului crede că imobilul trebuie să treacă în proprietatea statului. Noi avem multe muzee private și cetățeni care și-au asumat dorința de fonda un muzeu. Undeva este examinat și ca o afacere, cineva a încercat să aibă un profit și probabil că nu i s-a reușit. Dacă ei văd că nu sunt în stare să gestioneze acest muzeu, înseamnă că este posibilitate ca să fie transferat în proprietatea statului și statul să-l gestioneze mai departe, a spus Adrian Lebedinschi, președintele Comisiei Cultură și Mass-media.

Subiectul a devenit viral în spațiul public după ce colegii de la Prime TV au difuzat un reportaj despre starea deplorabilă în care se află Casa-muzeu Nicolae Sulac. Referindu-se la această problemă, premierul Ion Chicu a dat asigurări că autoritățile se vor implica la restaurarea edificiului...

...Ași vrea mult să fiu optimist, să cred că, odată cu trecerea anilor, valoarea Artistului Nicolae Sulac va crește, devenind valoarea întregului neam românesc. Or, locuitorii satului Sadâc, dar și sute și mii de admiratori ai tezaurului ce ni l-a lăsat drept moștenire artistul, s-au săturat de atâta suflet amărât, de atâtea lacrimi de durere, de gânduri negre, de regretul amintirilor triste...

FOTO: MIHAI POTARIUCHE

SIMONA MĂRZA, STUDENTĂ LA UTM
ȘTEFAN SOFRONOVICI, CENTRUL ACADEMIC INTERNAȚIONAL EMINESCU

Enigma, descifrată la Centrul Academic Internațional Eminescu

La 28 februarie 2020, în penultima zi de iarnă, la Centrul Academic Internațional *Eminescu* din Chișinău a fost vernisată o expoziție de lucrări grafice ale studenților de la Universitatea Tehnică din Moldova, cu titlul sugestiv *Enigma*. Evenimentul cultural a fost organizat de către lectorii asistenți ai programului Design Interior de la Facultatea Urbanism și Arhitectură, dna Tatiana Filipschi și dna Inga Mațcan Lâsenko. Expoziția cuprinde lucrări grafice ale studenților anului I, specialitatea Planificare Urbană (PUR-191) și tablouri în ulei, ale studenților anului III, Specialitatea *Design Interior* (DIN-171). Autorii lucrărilor au fost susținuți și încurajați, alături de profesori, și de către studenții anului II, specialitatea *Design Interior* și specialitatea *Arhitectură* din cadrul Facultății *Urbanism și Arhitectură*. Examinând expoziția, observăm atât diversitatea temelor abordate, cât și a stilurilor în realizarea elementelor, ale culorilor și ale compozițiilor. Tinerii autori și-au exprimat stările sufletești și

concepțiile grafice prin intermediul tonurilor și al contrastelor, materializându-și revelațiile pline de culori și forme. Scopul acestor lucrări adunate în expoziție este ca studenții să se deprindă cu acea minunată stare de spirit inevitabilă actului de creație, să cunoască mai bine patrimoniul cultural național și universal, să reprezinte temele alese în plinătatea frumuseții lor, să-și dezvolte capacitățile artistice și creative care sunt indispensabile în profesia aleasă.

Despre expoziție a vorbit în fața tinerilor autori dl Sergiu Fusu, lector universitar, membru al Uniunii Artiștilor Plastici și dna Mariana Hadji-Bandalac, lector universitar de la Departamentul *Arhitectură* a Facultății *Urbanism și Arhitectură*. Ambii au făcut o analiză pertinentă a lucrărilor expuse, încurajându-i pe studenți cu sfaturi utile. Doamna Elena Dabija, directoarea Centrului Academic Internațional *Eminescu* și-a exprimat bucuria de a găzdui creațiile tinerilor graficieni înmănunchate în expoziția *Enigma* și le-a înmănat

diplome de mențiune. Când a intrat în sală academicianul Mihai Cimpoi, dânsa i-a întrebat pe studenți: - voi știți cine este acest domn? Prima care a răspuns a fost Diana Codreanu, studentă la specialitatea *Design Interior*, anul II. Drept răsplată ea s-a ales cu un autograf din partea celui mai renumit eminescolog pe una din proaspetele sale cărți despre creația eminesciană, *HYPERION ȘI DEMIURG – Luceafărul, mit și dramă existențială* (eseu), Iași: Editura *Princeps Multimedia*, 2019, 216 p.

De asemenea a fost organizat și un workshop pentru copii, cu implicarea studenților anului II, specialitatea *Design Interior*, care împreună cu cei mici au realizat mici ilustrate cu tematică de primăvară, îmbinând creativitatea cu distracția.

Astfel s-a desfășurat deschiderea expoziției *Enigma*, ajungându-se la concluzia că *Arta, fiind indispensabilă în viața noastră, este o sursă nepuizabilă de energie, de grație și frumusețe*.

ANGELA OLĂRESCU, DIRECTOR, BIBLIOTECA „HRISTO BOTEV”

Luminând din negura vremii: traducătoarea basarabeană de origine bulgară — **Nina Ischimji**

Multe nume ale minunaților noștri locuitori din Chișinău care prin munca sa valoroasă, dar puțin cunoscută au adus o contribuție enormă în cultura și educația multor generații de adolescenți. Printre numeroasele nume despre care vreau să menționez, este traducătoarea Nina Ischimji (27 februarie 1920 — 29 septembrie 2009), o femeie inteligentă și educată, cu un vocabular bogat și o voce dulce. Voi scoate în evidență vizibilitatea traducătoarei literare Ninei Ischimji în 50 de ani de activitate de traduceri în limba română cu grafie chirilică. Citind cărțile traduse și redactate de ea au crescut și s-au dezvoltat câteva generații de copii. Nina Ischimji, bulgară de origine a lăsat o urmă adâncă în cultură, învățământ și pedagogie în țara noastră.

Biografia traducătoarei și redactoarei Nina Ischimji este valoroasă și importantă prin munca depusă pe parcursul anilor de activitate.

Nina Simion Ischimji (până la căsătorie Telipis), s-a născut la 27 februarie 1920 în familia bulgară a lui Semion Telipis și a Melaniei (nume de fată Glugan), în satul bulgar Devlet-Agaci (acum Delenî), județul Akkerman. Primii ani din copilăria sa Nina Ischimji i-a petrecut în satul natal, în anii 1922-1923 toată familia s-a mutat în Chișinău, unde și-a petrecut toată viața și activitatea. Menționăm, că Nina a fost primul copil în familie, mai târziu s-au născut sora Valentina și fratele mai mic Eugen.

În anul 1927 Nina Telipis a fost primită la studii în Liceul de fete *Regina Maria*, actualmente în această clădire se află Galeria de Artă (intersecția străzilor Pușkin și București). Nina a fost o fată sânguincioasă, cu ușurință a studiat limbile — greaca, latina, franceza și germana. Acasă în familie se vorbea în limbile bulgară și rusă, iar la gimnaziu studia în limba română. De una singură a înșușit

limba spaniolă. În anul 1938 Nina Telipis a devenit absolventă a Liceului *Regina Maria*, iar în anul 1939 a primit diploma de bacalaureat. De menționat că Nina în anii de liceu a fost o elevă deosebit de stăruitoare încât a fost scutită de plata pentru studii. În anul 1940 și-a început studiile la Institutul Pedagogic din Chișinău, Facultatea de limbă și literatură rusă, care l-a absolvit cu întrerupere după război.

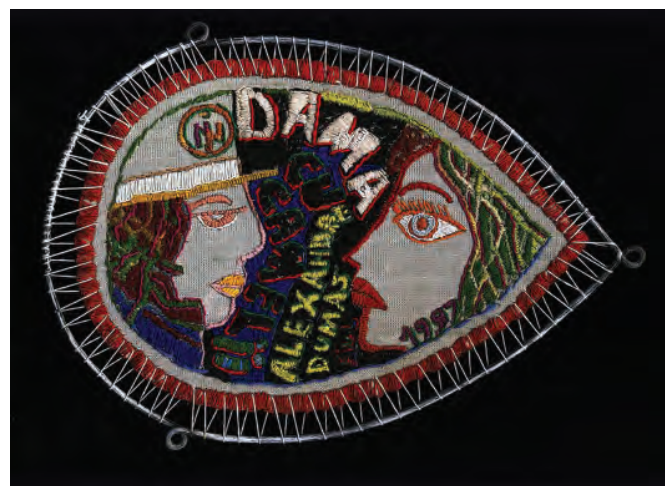
În anul 1941 a început cel de-al doilea război mondial. Soarta i-a surâs și în timpul războiului, deoarece anume în aceasta perioada Nina Telipis și-a întâlnit viitorul soț Zaharia Ischimji. La 7 iunie 1943 Nina și Zaharia Ischimji s-au căsătorit. Deja în anul 1944 s-a născut feciorul Nicolai, iar în anul 1945 — Iurii. Ambii feciori ai Ninei Ischimji și-au făcut studiile medii la Chișinău, apoi a urmat Tehnicumul de Construcții și Institutul Politehnic, unde ei au obținut specialitatea de arhitector și

inginer.

După război, Nina Ischimji a absolvit Institutul Pedagogic *Ion Creangă* din Chișinău. În anul 1947 s-a angajat în calitate de redactor al emisiunii pentru copii la radioul din Chișinău, unde a activat până în anul 1951.

În anul 1951 traducătoarea Nina Ischimji și-a schimbat locul de muncă trecând să lucreze în calitate de redactor, apoi șef de redacție literatură pentru copii a Editurilor Școala Sovietică și *Lumina*. Din anul 1968 ocupă funcția de șef de redacție literatură artistică a Editurii *Cartea Moldovenească*. A tradus 32 de cărți din literatura clasică și contemporană: *Dama cu camelii* de Alexandre Dumas-fiul, *Drumuri lungi* de Andrejs Upitis, *Frumoasa adormită*, *Croitorașul cel viteaz: povești* de Frații Grimm, *Alice în Țara Minunilor*

drei Iupit, *Bembi* de Felics Salten, *Pe urmele albinelor aurii: povestire* de Leonid Semin, *Pipăruș* de Franco Prattico, *Toiagul fermecat: povești* din Indonezia și Malaezia, *Gepardul* de Tomazi di Lampeduza, *Juzeppe*, *Luna cea fără de grai* de To Hoai, *Domino* de E. Ceton-Tomson și *Stăpânul vânturilor: povești*. Aceste cărți astăzi fac parte din categoria cărților rare și nici o bibliotecă nu le are toate adunate într-un loc, dar ele cu mândrie sunt păstrate în biblioteca familiei Ischimji, fiind o comoară de neprețuit pentru generațiile viitoare.

cunoaștem doar 32 de cărți, cea mai mare parte din ele sunt literatură artistică, poveștile popoarelor lumii: rusești, bulgare, persane, tadjice, gruzine ș.a.

De ce Nina Ischimji traducea povești pentru copii? Deoarece, considera că povestea este o formă a literaturii prin care copilul învață să deosebească binele de rău și să prea bunătate, simpatie din ea. Pe tot parcursul vieții Nina Ischimji a fost legată de carte, totodată era și o renumită cusătoreasă, croșeta și broda frumos. Către aniversarea a 70 de ani, traducătoarea Nina Ischimji a brodat copertile cărților traduse de ea, având aspectul unor frunze mari neobișnuite, care ulterior au fost prezentate la expoziția *Rujina*. Aceste frunze devenind o parte a sculpturii, ce a fost efectuată de renumitul sculptor, Nicolai Ischimji, feciorul ei mai mare.

La 29 septembrie 2009 traducătoarea Nina Ischimji a plecat în lumea celor dreپți. Datorită faptului că foarte mult citea, acasă s-a păstrat o bogată bibliotecă pe care au moștenit-o copii ei cărora ea le-a insuflat dragostea de carte încă din copilărie.

În toate timpurile cei mai activi, pasionați oameni au fost și rămân oamenii de creație — scriitorii, muzicienii, pictorii, sculptorii, artiștii, arhitecții ș.a., adică cei din domeniile literatură, artă, cultură, știință, care creează lucruri de valoare pentru întreaga omenire. Datorită lor, civilizația se mișcă mai rapid spre lumină, spre noi culmi ale progresului.

de Carroll Lewis, *Insula misterioasă* de Jules Verne, *O mie și una de nopți: povești arabe*, *O împărăție ca nealta: povești cazahe*, *Pasărea de aur: povești tadjice*, *Peștișorul de aur: povești uzbece*, *Povestea lui Ivan Crăișorul*, *A păsării măiestre și a lupului sur: povești rusești*, *Povești persane*, *Grădina fermecată: povești gruzine*, *Casa nouă* de Oles Doncenko, *O vară în stepă* de S. Babaevschii, *Călătorie minunată a lui Heils Holgersson în Suedia* de Selma Lagerleof, *Povești năstrușnice* de Iosef Lada, *Antarctida ta: povestiri* de A. Moșcovschii, *Domnița cea înțeleaptă* de Bojena Nevțova, *Vasoc Trubaciov și tovarășii lui*, cartea a II-a de V. Oseeva, *Ploaie cu soare: povestiri* de N. Osinin, *Ian Bibian* de Elin Pelin, *Drumuri: povestiri* de An-

na Vatamanu, Eugenia Margine și a.). Pentru traduceri își folosea și timpul său liber. În anul 1971 devine membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova. A fost distinsă cu titlul *Om Emerit al Culturii* și decorată cu *Medalia Pentru Vitejie în Muncă*.

În anii 1984-1985 a predat la facultatea de Jurnalism a Universității de Stat din Chișinău, dar totodată conducea practica studenților de la facultate chiar la Editura *Literatură artistică*. Acea Editură de prestigiu de atunci, care era vizitată de cei mai renumiți critici literari Ion Ciocanu, Eudgen Lungu, scriitori Aurel Scobioală, Iuliu Cărchelan, traducători ș.a.

Câte cărți a redactat Nina Ischimji, numai ea putea să ne spună,

Problema Basarabiei în viziunea lui Mihai Eminescu

Genialul poet Mihai Eminescu, publicist și om de știință de același calibru, ne-a lăsat drept moștenire prin opera sa un adevărat tezaur spiritual nu doar de talie națională, ci și de talie europeană și universală. Din cele opt volume ale operelor sale complete, editate în 2001 în Chișinău, la Editura *Gunivas*, publicistica sa cuprinde ultimele patru din ele: vol 5; 6; 7; și 8. Fiind la fel de valoroasă ca și poezia și alcătuind un tot întreg cu ea, publicistica eminesciană cuprinde cugetări în domeniul artei și al culturii (limbă și literatură, istorie și sociologie), dar și în domeniul unor științe exacte (economie, astronomiei ș.a.), care sunt actuale și acum, la începutul mileniului trei.

Marele nostru gânditor, în rezultatul unei munci titanice, a realizat învățături valoroase, aducându-le drept ofrandă plină de adevăr, de dragoste și de slujire cu devotament pe altarul poporului român, pe care l-a iubit, l-a slujit și pentru care s-a jertfit. Și din cauza că a fost un luptător pentru dreptate și că adevărul i-a fost toată viața mai scump chiar decât unii prieteni, el a luptat neîncetat cu aceste flagele sociale cum sunt minciuna, corupția, trădarea și alte metehne omenesti. Tocmai de aceea și-a făcut mulți dușmani, în țară și peste hotare. Și iată că dușmanii lui și ai țării s-au unit împotriva lui. Mai întâi l-au hulit, numindu-l nebun, ca să-l poată scoate din câmpul bătăliei în calitate sa de jurnalist, iar după ce l-au lăsat fără nici o sursă de existent, sub pretextul afișat fariseic de a-l ajuta, așa, de ochii lumii, dezinformând opinia publică, l-au sechestrat, l-au maltrat, l-au batjocorit, înjosindu-l și chinându-l timp de șase ani de zile, din 28 iunie 1883 și până la 15 iunie 1889, când l-au asasinat.

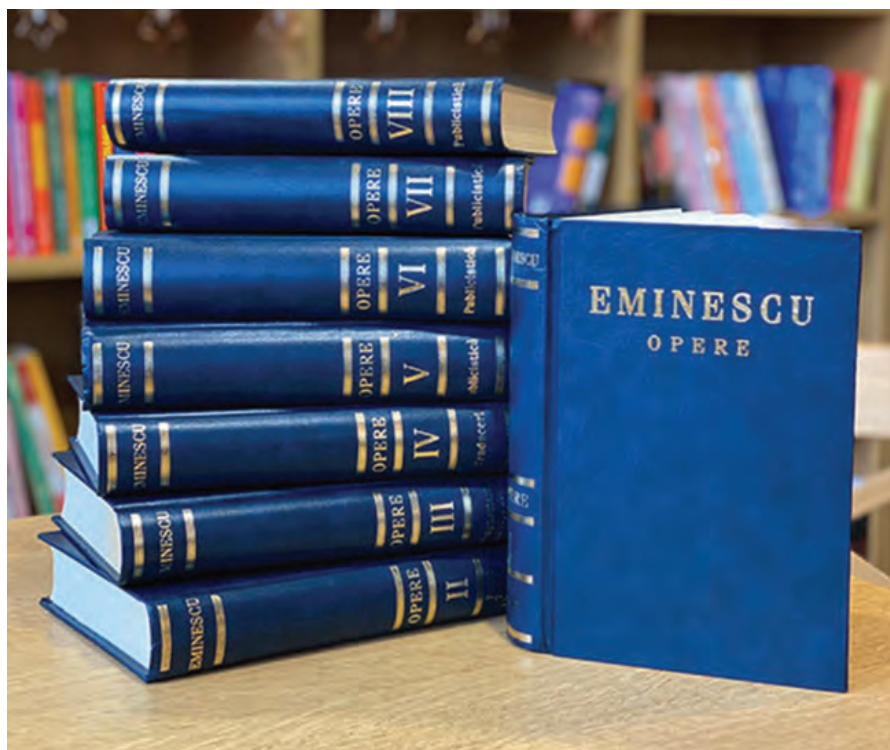
Valoroasele învățături rămase de la el, ne sunt de mare folos și noi avem privilegiul de a le moșteni, dar și sfânta datorie de a le însuși, a le valorifica și a le păzi de răuvoitori. Căci, din păcate, sămânța lor încă n-a pierit.

Mă voi referi succint la problema / chestiunea Basarabiei în viziunea lui Mihai Eminescu, problemă apărută, după cum se știe, în rezultatul războiului ruso-turc din anii 1806—1812, fiind stipulată în tratatul de pace, semnat între Imperiul Rus și Poarta Otomană la 16/29 mai 1812, la București.

Publicistul Mihai Eminescu consacra acestei teme mai multe articole. Eu am consultat peste treizeci din ele, convingându-mă că sunt adevărate capodopere publicistice și științifice. În ele găsim valoroase lecții de istorie, de sociologie, de diplomatie și politică, lecții de cunoaștere și de promovare a adevărului, dar și lecții de moralitate, și de demnitate. În ele se vede caracterul său, caracterul unui mare bărbat al Neamului Românesc, în ele vedem eroi și martiriul Mihai Eminescu, un model pentru noi.

Menționăm aici câteva din acele articole, publicate în ziarul *Timpul*, unde Eminescu a lucrat în calitate de redactor din anul 1877 până în anul 1883: *Chestiunea retrocedării; Fiindcă noi suntem; De câte ori s-au făcut în Parlamentul nostru; Argumentul de competență; Basarabia; Un răspuns rusesc; Tendințe de cucerire; De când Guvernul Conservator s-a retras; Anexarea Dobrogei ș.a.*

În viziunea lui Eminescu acel odios tratat din 1812 a fost de fapt o cârdășie între acele două mari imperii rivale, fiindcă atât Rusia Țaristă, care se dădea drept „țară protectoare” a Principatelor Române, cât și Poarta Otomană, în calitatea ei de stat suzeran, au încălcat cu nerușinare obligațiile și promisiunile ce le aveau față de cele două Principate Românești: Moldova și Țara Românească. Fiind un bun cunoscător al istoriei naționale și universale, el informa în editorialele sale opinia publică în mod obiectiv, arătând cu deosebită competență adevărul curat. Cu argumente incontestabile sunt demascate tendințele de cucerire, lăcomia, violența și fățărnicia ambelor imperii:

„*Orișicum, în 1812, ca în tot cursul istoriei sale, Moldova cu Basarabia împreună formau un stat deosebit, cu legile și prințul său, și se aflau supuse numai la ceea ce diplomația a numit impropriu suveranitatea Porții Otomane. Basarabia fiind în această situațiune în 1812 a fost, în actul oficial de cesiune, dobândită de către Rusia de la Poarta Otomană, dar în realitate răpită de la legitimul și adevăratul său proprietar, care era Moldova, și transmisă de către cel ce nu avea drept s-o cedeze la cel ce nu avea drept s-o ia.*” (M. Eminescu, **Opere**, Editura **Gunivas**, Chișinău, 2001, vol. 5, p. 476). Astfel, în urma războiului ruso-turc din anii 1806-1812 Rusia Țaristă, a ocupat aproape jumătate din teritoriul Moldovei, teritoriu aflat între râurile Nistru și Prut. Hotarul dintre cele două imperii se stabilește pe râul Prut și anume „*de la intrarea acestuia în Țara Moldovei și până la locul unde se întâlnește cu fluviul Dunărea, iar de acolo să urmeze partea stângă a fluviului Dunărea, până la gura Chiliei și până la mare, iar gura amintită să fie folosită în comun de ambele părți.*” (citată din articolul patru al celui blestemat tratat de pace, publicat în cartea „**Basarabia 1812—2012 Documente și cercetări**”, coordonator Victor Crăciun, Editura **Semne**, București, 2012, p.32). Raptul a fost numit drept „*eliberare de sub jugul otoman*”, iar teritoriul ocupat a fost rebotezat **Basarabia**, nume istoric, ce îl purta până atunci o regiune mult mai mică din partea de sud a Moldovei. Mihai Eminescu în celebrul său articol **Basarabia**, publicat în cinci numere consecutive ale ziarului **Timpul**, la data de 3, 4, 7, 10 și 14 martie 1878, descrie cu lux de amănunte aceste teritorii, arătând diferența dintre ele, precum și caracterul minciunos și dezinformator al politicii Imperiului Rus în Principatele Românești: „*Iată deci marginile reale ale Basarabiei reale: Trage o linie curmezișă de lângă Nistru de la Bender până în vârful lacului Ialpug la Bolgrad și ai o latură, apoi ia-o de la Bolgrad până la Reni, ai a doua latură, de la Reni pe Dunăre în sus până la Chilia, ai a treia latură, apoi luând malul Mării Negre până la*

Cetatea Albă la gura Nistrului, a patra latură; apoi în sus pe Nistru de la Cetatea Albă până la Bender, a cincea latură. Numai pământul cuprins între aceste cinci linii s-a numit cu drept cuvânt Basarabie, tot ce-i deasupra e Moldovă curată, războtezată de la 1812 încoace.” (M. Eminescu, **Opere**, Editura **Gunivas**, Chișinău, 2001, vol. 5, p.487). Ocupând un teritoriu mult mai mare, pe care l-a numit Basarabia, ceea ce însemna atunci un teritoriu mult mai mic, Imperiul Rus promova astfel tactica sa de a induce în eroare opinia publică din Europa Occidentală. În același articol, Eminescu, demascând politica de dezinformare a Imperiului Rus, politică actuală și astăzi, arată diferența dintre aceste teritorii: „*Trăgând o linie de la Hotin, din Nistru până la Prut, avem o lature; de la amândouă capetele ei tragem câte o linie până la Marea Neagră, una de-a lungul Nistrului, cealaltă de-a lungul Prutului; iar capetele acestor două linii le încheiem cu o a patra linie formată prin țărmul Mării Negre. Acest cvadrilater cam neregulat se numește azi Basarabia, deși fără cuvânt.*” (Ibidem, p.487).

Mai târziu Rusia Țaristă a fost învinsă în Războiul Crimeei, de către Coaliția Europeană condusă de tandemul anglo-francez și la Congresul de pace de la Paris din 18/30 martie 1856 Rusia a fost impusă să retrocedeze Moldovei trei județe din sudul Basarabiei: județul Cahul, județul Bolgrad și județul Ismail. Românii basarabeni din aceste trei județe au participat la mica Unire din 24 ianuarie anul 1859, când Principatele Românești Moldova (fără acea parte a Basarabiei ocupată de Imperiul Rus) și Muntenia s-au unit și au format un stat comun, România, alegându-l pe Alexandru Ioan Cuza primul Domnitor al României, intrat în istorie ca Domnitor al Unirii.

Rusia și-a urmărit însă scopul ei de cotropire, de ieșire la gurile Dunării și la Marea Neagră și după 22 de ani a reușit să smulgă înapoi cele 3 județe prin Congresul de la Berlin din 1/ 13 iunie 1878. În schimbul lor la acest Congres i s-a atribuit României Dobrogea cu Delta Dunării, care sete tot pământ românesc.

Dreptul poporului român asupra Basarabiei îl găsim argumentat în mai multe articole eminesciene: „*Moldova era proprietarul locului și dacă reprezentanții statului moldovenesc, Domnii, ajunseseră atât de slabi încât dreptul nostru era dezbrăcat de putere și nu putea să se apere, aceasta nu e o dovadă că Moldova a renunțat vreodată la dânsul. Căci un drept nu se pierde decât prin învoirea formală de a-l pierde.*” (Ibidem, p. 485). Acest mare adevăr trebuie însușit și mereu promovat de către politicienii de azi din București și Chișinău, care nu prea cunosc și puțin promovează moștenirea eminesciană. Cunoscutul critic literar și eminescolog Mihai Cimpoi, remarcă: „*Eminescu e și în articolele despre Basarabia marele poet al mitului ca istorie și al istoriei ca mit, dar și ca istorie reală, cu roata ei strivitoare și regeneratoare (prin păstrarea ființei naționale). Publicistul este, în istorie, omul organic ce-și cere insistent, cu strigăte existențiale, drepturile organice (morale).*” (M. Cimpoi, **Basarabia, parte din vatra strămoșilor noștri**, prefață la cartea M. Eminescu, **Basarabia**, 1812, Chișinău, CTRL Verba, 1991, p.5). Viziunea marelui gânditor Mihai Eminescu cu privire la problema Basarabiei, în toată complexitatea ei, este originală și foarte valoroasă, deoarece el era informat și privea lucrurile nu doar în plan național, ci în plan European și internațional. Această viziune este actuală și astăzi, precum actuală mai rămâne problema Basarabiei și în zilele noastre, din păcate. Actuale mai sunt și astăzi multe teze din acele articole semnate de Eminescu în anii 1877-1883. Iată unele din ele, folosite de marele publicist în polemica sa cu presa panslavistă, precum publicațiile *Vedomosti din Sanct — Peterburg*, *Le Nord din Belgia* ș.a. Cităm din articolul *Venim încă o dată asupra scrisorii*, publicat în ziarul *Timpul*, la 22 februarie 1878, unde Eminescu polemizează cu autorul unui articol de dezinformare din ziarul *Le Nord*: „*Basarabia este numele medieval al Țării Românești și vine de la numele dinastiei Țării Românești a Basarabilor.*” (Ibidem, p.480). Eminescu, consultând ziarele panslaviste, rămâne mirat și

indignat de faptul că „Argumentul de căpetenie care ne întâmpină, atât în „Le Nord”, cât și în „Vedomosti”, întrucât privește chestiunea de drept a Basarabiei este următorul: rușii nu au luat Basarabia de la Moldova ci de la turci și de la tătari, nu prin convențione, ci cu sabia”. (p.482). Venind cu documente în mână, el aduce dovezi că încă pe la 1370 Mircea I Basarab era stăpân pe aceste teritorii, iar de la 1400 și până în 1812 Domnitorii Moldovei au stăpânit Basarabia. El le răspunde răs-picat acelor falsificatori: „Însuși numele „Basarabia” țipă sub condeiele rusești, căci Basarabia nu însemnează decât țara basarabilor, precum Rusia însemnează țara rușilor, România țara românilor... Cu sabia n-a fost luată nici Bucovina de austrieci, nici Basarabia de ruși, ci prin fraudă.” Citat din articolul *Argumentul decăpetenie*, **Timpul**, 1 martie 1878; (Ibidem, p. 483—484). Actuală rămâne și fraza eminesciană „A rosti numele Basarabia e una cu a protesta contra dominațiunii rusești.” Citat din articolul *Basarabia*. (Ibidem, p.486). Acest teritoriu a fost ciopârțit și răsbotezat, de către ocupanții ruși încât azi unele părți din Sud și din Nord se află în Ucraina, luate în anul 1940, iar o mare parte din el se numește Republica Moldova, un stat artificial, creat tot de ocupanții ruși, deja sovietici, după calapodul lor, numit de la 1991 încoace „stat independent și suveran.” De fapt este independent doar față de România, de unde a fost luat și este în esență un stat antiromânesc, separatist față de București, precum este Tiraspolul față de Chișinău. Și politicienii de la București, ascultând indicații de la Moscova, au comis în 1991 o mare eroare, poate chiar o trădare, că l-au recunoscut, fără a aminti că până la 28 iunie 1940 Basarabia făcea parte din România și că de unde a fost luată de către regimul stalinist, acolo trebuie să se întoarcă, în România. Republica Moldova este astăzi un stat ieșuat și în Parlamentul de la Chișinău s-a votat proaspăt chiar și o declarație în care se spune că Republica Moldova este „stat capturat.” Personajele ce țin în captivitate oamenii din acest stat se schimbă, dar sistemul și păpușarul de la Kremlin rămâne.

Sărmanii români basarabeni/moldoveni de aici, sătui de viață grea, fără a vedea o schimbare în bine, lipsiți de speranță, au părăsit baștina și au imigrat în diverse țări din lume în număr foarte mare. Fărădelegea, minciuna, sărăcia, corupția și criminalitatea care dăinuie în acest stat, cu toată ceata lor de „stataliști,” au deportat circa un million de români de la casele lor. Se pare că organelle de stat din R. Moldova lucrează pentru interesele Rusiei, împotriva majorității locuitorilor din Republica Moldova, aducându-i și ținându-i la limita sărăciei, stagnând progresul și bunăstarea. Este o fărădelege și o crimă lucrul acesta. Și odată trebuie de făcut dreptate.

Eminescu arăta fața adevărată a Imperiului Rus, care a purtat mai multe războaie de cucerire cu Poarta Otomană pe teritoriul Țărilor Românești cu titlu de „eliberare”, dându-se drept „binefăcător” și „eliberator”: „Războiul a fost declarat Porții pentru a elibera pe creștini — în formă — în fond însă pentru a cucerii întreg Imperiul Otoman într-un mod care să poată fi înghițit, mai de voie, mai de nevoie, de Europa. După Turcia urmează Imperiul Habsburgic, după dânsul cine mai știe cine. Scopul fictiv al războiului și scopul adevărat sunt diametral opuse.” (*Tendințe* de cicerire, **Timpul**, 7 martie 1878; vol.5. p.511).

În articolul *Chestiunea Retrocedării*, publicat în ziarul **Timpul**, la 10 februarie 1878, Eminescu afirmă tranșant din capul locului: „Chestiunea retrocedării Basarabiei cu încetul ajunge a fi o chestiune de existență a poporului român... Rusia voiește să ia Basarabia cu orice preț: noi nu primim nici un preț. Primind un preț, am vinde; și noi nu vindem nimic.”

Nenorocirea cea mare ce ni se poate întâmpla nu este că vom pierde și rămășița unei prețioase provincii pierdute, putem să pierdem chiar mai mult decât atâta, încrederea în trăinicia poporului român.” (Eminescu, *Opere*, Editura **Gunivas**, Chișinău, 2001, vol. 5, p.471).

Trăinicia poporului român, în viața lui Eminescu, „are două teme: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni europene.

Dacă vom câștiga de trei ori atât pământ pe cât avem și vom pierde aceste temelii, statul român, fie el ori-cât de întins, va deveni o creațiune trecătoare; iar dacă vom păstra temeliiile de existență socială, Rusia ne poate lua ce-i place și pierderile vor fi trecătoare.

Astăzi e dar timpul să întărim, atât în români, cât și în popoarele mari ale Apusului, credința în trăinicia poporului român.” (vol 5, p. 471). Și Eminescu pledează ferm pentru ca Guvernul Român să stea dâr, să nu cedeze în urma presiunilor Rusiei și a complicilor ei, să nu se lase pradă momelilor și să nu semneze vreun document de cedare a pământului strămoșesc. Este vorba aici de târgul pe care îl propunea Rusia României pe vremea aceea de a ceda cele trei județe din sudul Basarabiei și a primi în schimb Dobrogea, care era tot pământ românesc. Poziția de a nu ceda nici o palmă de pământ din moșia Țării a promovat-o Eminescu atât față de cele trei imperii ce sfâșiau țara: Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic și Imperiul Rus, cât și față de acei funcționari români, care, fiind corupți și având interese meschine, personale sau de grup, erau dispuși să cedeze în fața acestor imperii hrăpărețe, sau chiar făceau câdășie cu ele. De aceea dușmanii lui și ai țării s-au unit și mai întâi l-au hulit, numindu-l că e nebun, apoi l-au scos din câmpul bătăliei gazetărești și în final, în mod indirect, l-au asasinat.

În concluzie constatăm, că fiind recunoscut în plan național și internațional ca poet genial, Eminescu urmează a fi recunoscut și ca ziarist de geniu. El este un model de iubire a Patriei și de jertfire pentru ea și, mai ales, pentru năpăstuitul popor român. Este unul dintre puținii oameni, care a urmat neclintit calea Lui Hristos, sacrificându-se pentru **ADEVĂR**, pentru aproapele, pentru Neam și Țară, pentru Cauza Națională. Viziunea lui asupra chestiunii Basarabiei este o lecție care trebuie însușită în mod obligatoriu și promovată de către oamenii de stat atât de la București, cât și de la Chișinău, în deosebi de către juriști și diplomați.

Cu îngerii, în Viața fără moarte...

Vasile Militaru

Mai puțin cunoscut în anturajul literar de la noi, creația lui Vasile Militaru se manifestă prin tendința de a dezvălui o complexitate de stări sufletești, care generalizează un univers existențial specific, orientează cititorul în sfera unor meditații profunde despre complexitatea firii umane, îndeamnă de a contempla toate labirinturile firii omenești.

Privită printr-o inițiere estetică-filosofică, poetul percepe legătura dintre om și univers drept o legătură sacră și lansează o chemare către oameni să-și păstreze integritatea spirituală, să nu-și piardă sufletul, fiind marcați de ritmurile pragmatice ale civilizației. Aspirația eroului liric despre Dumnezeu, descătușările, neliniștile inferioare, toate luate-n împreună survin dintr-o *adâncă iubire de oameni* [1, p. 3], din tendința de a promova valorile general-umane, *cu dorința de a folosi poporului drept o cinstită călăuză pe căile tuturor virtuților* [1, p.3]. se are în vedere necesitatea de aprofundare a unor dimensiuni artistice, prin intermediul cărora are loc *reintegrarea omului într-un spațiu răscumpărat de moartea și reînvierea Mântuitorului și sanctificat de pașii lui Dumnezeu, al lui Isus, ai Fecioarei și ai sfinților* [2, p. 249].

Comunicarea cu divinitatea are loc în mod spontan, la nivelul detașării de lumea terestră, prin invocarea forțelor supreme ce determină evaziunea spiritului uman în univers și setea lui de absolut, îl orientează spre contemplare și reculegere sufletească.

Ajută-mi să viu, Doamne, în haina albă foarte,

În haina ca zăpada, cu stele vii stelată...

Ajută-mi să viu iarăși în viața fără moarte...

mi-e dor de Tine, Doamne!... Mi-e dor de tine Tată!

(Mi-e dor de tine, Doamne)

Aspirațiile spre dumnezeire convin din ideea unui instinct filosofic, pe care eroul liric îl trăiește intens, subordonându-l unei stări sufletești deosebite. Încercarea de a problematiza esența lumii, de a aprofunda dimensiunile existențiale ale cosmosului prefigurează o intuiție metafizică asupra realității. Ca în viziunea lui Bacovia, asistăm la un spectacol existențial unde poate fi întrevă-

zută o senzație de cutremur, de înfiorare metafizică, așa cum își imaginează poetul. Încercând să ne convingă

totodată că drama omului pus față-n față cu veșnicia nu se consumă odată cu trecerea în neființă, dar rămâne să dăinuie, să ne amintească de senina integrare în natură, un fenomen atât de firesc, ca și curgerea ireversibilă a timpului și apropierea ceasului final atunci când

Fluturi nevăzuți de oameni, albe, sufletele noastre

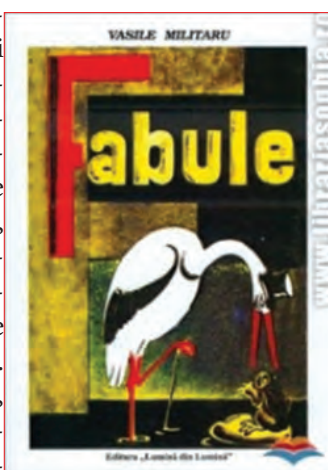
Vor cuprinde necuprinsul cer al slăvilor albastre

Și atunci vom înțelege, sub eterna dimineată,

Cum că viața ne-a fost moarte și că „moartea este viață

Aceste suflete albe s-au prefăcut în îngeri, care au invadat universul, având menirea să contureze o curgere fantasmagorică, fără început și fără sfârșit a trăirilor și aspirațiilor umane. Comunicarea liturgică se declanșează în mod firesc, similară cu cea din învățăturile creștine. Într-un fel sau altul, autorul suprapune aspectele existenței umane cu valorile spiritualității noastre milenare, în așa fel ca întreg universul să capete o certitudine divină. Printr-o deschidere spre niște resorturi de alternativă, îngerii vor transpune pe fonul proiecției mitologice a fenomenelor din natură, prin inițierea de a urca *scara* în *Paraclis*, adică spre Dumnezeu, acolo unde sufletul *cântă și se-nalță-n fericire, Străluminând de marea lui Lumină!*

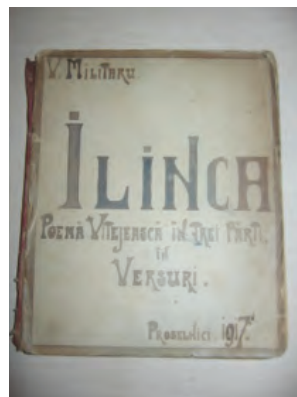
Ambiguitatea ontologică ne orientează spre o situație de alternativă, unde viața și moartea se condiționează reciproc. V. Militaru manifestă tendința de anihilare a ideii de moarte, de suprapunere a celor două tărâmurii ontologice, privindu-le într-o conexiune dialectică, ca să ajungă la o constatare generalizatoare, *că prin viață, intri-n moarte și, prin moarte-n altă viață*. Prin senzația morții se întrevade o stare ontologică de unde depistăm sensul mișcării, al continuității, după anumite modele arhetipale.

*Un sicriu și-un leagăn așteptau în piață
Cel dintâi, o moarte, celălalt, o viață!
Nu știu însă cine m-a 'ndemnat să scriu:
„Moarte” pe-acel leagăn,- „viață”, pe sicriu!*

Versurile se manifestă printr-o succedare ritmică, în conformitate cu un stereotip de credință populară bine-cunoscut. Poetul explorează înțelesurile filosofice ale mioriticului și creează un sistem de imagini artistice de o încărcătură specifică. Trecând peste aspectul de suprafață a ființării sale pământești, omul își găsește un nou tărâm de existență, dincolo de viața terestră. Sentimentul dureros al singurătății cosmice este amplasat într-o lume selenară, superioară în esența ei. În acest amalgam contradictoriu de gânduri și asociații, autorul meditează nu atât despre moarte, cât despre perenitate, despre nemurirea sufletului și veșnicia lui, despre acea sobrietate miraculoasă unde s-au concentrat ideile de materialitate și spiritualitate zămislite de veacuri în accepția populară. Este conturată o lume astenică, formulată de simetrii imateriale unde meditația lirică *nu cunoaște fantasticul propriu-zis* [3, p.45], dar se dispersează spre noi orizonturi.

Versul lui V. Militaru capătă undeva o nuanță de testament, de bilanț existențial. *Sufletul ca un cireș în floare* este purtat de îngeri prin grădina edenului. Autorul încearcă să anihileze corelația dintre viață și moarte,

problemă care în sistemul său estetic capătă o interpretare specifică, presupune o înfiorare metafizică, amplifică stări de spirit contradictorii. Ideea vieții în moarte, cu o vastă sferă de circulație în literatura universală este omniprezentă în mai multe scrieri, pentru a indica o deplasare de accent spre nucleul interior al existenței, spre o fenomenologie a spiritului, cu vastă sferă de cuprindere a spațiilor siderale. În conținutul semnalat, prevalează nu atât resemnarea lăuntrică cauzată de finalul ireversibil, dar măreția cosmosului aflat în permanență în schimbare, în marea trecere, scurgerea dureroasă în timp fără scurgere. Asemenea înaintașilor săi, fie din poezia românească sau cea universală, autorul vine cu testamentul său artistic menit să exprime dăinuirea spiritului său poetic dincolo de hotarele veșniciei.

*Când voi fi cu trupul închis într-un sicriu,
Eu nu fi-voi „mortul”, ci voi fi un viu,
Căci, murindu-i lumii de-ntuneric plină,
Voi renaște-n lumea plină de lumină!
Și cu-ai mei alături alții când s-or strânge*

*La a mea-ngropare și-or începe-a plânge,
Zice-voi eu „mortul”, din a Vieții porți:
„Iată-mă, eu, viul plâns de niște morți”*

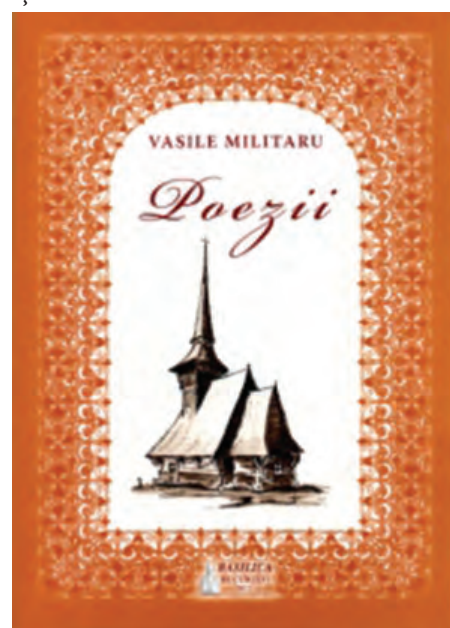
este contaminat cu idea.

Misterul existențial al trecerii, pe care-l intuiește poetul în versurile sale este misterul lumii și al perenității sale demiurgice, este tentația unei descătușări simbolice de spasme ale întunericului, pentru a ajunge la a Vieții porți, se are în vedere o certitudine existențială desăvârșită. În aceste circumstanțe, eroul liric este tentat să realizeze comunicarea cu divinitatea la nivelul detașării de viața terestră, găsindu-și concretizare într-o lume creată *anume pentru om, pentru rangul acestuia înaintea demiurgului* [4, p.233]. Revelația scrisului lui Vasile Militaru constă în aceea că versul său *nu duce la tristețe metafizică, ci la smerenie și contemplație* [4, p.233], la un amalgam de trăiri și atitudini contradictorii prin însăși esența lor, *una de revoltă și judecată, alta de dragoste și umilință, una de adevăr și speranță, alta de deznădejde și eroare* [5, p.9]. Prezența

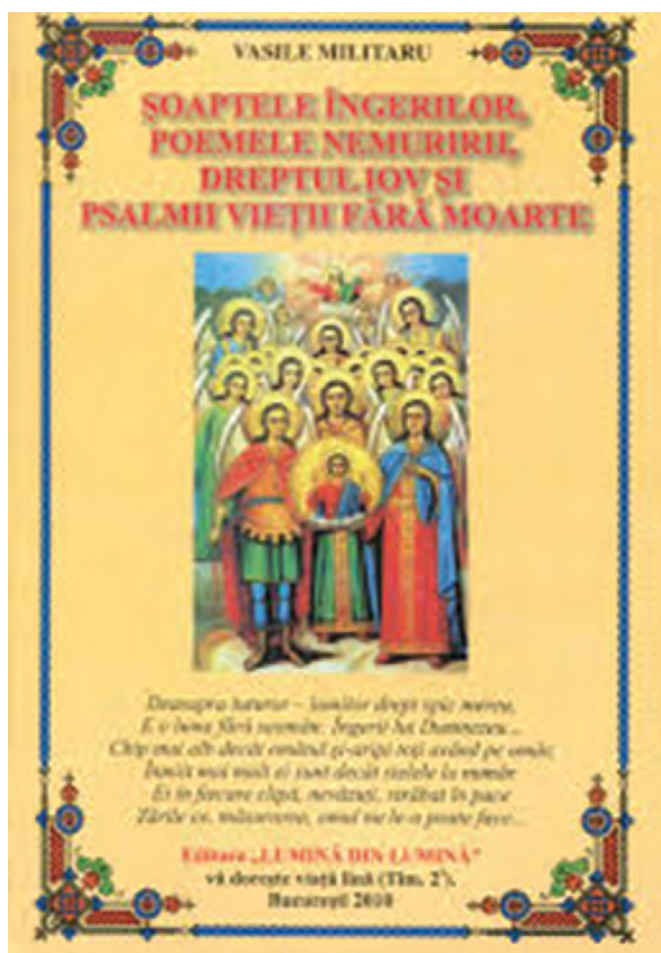
interiorizată a lui Dumnezeu survine prin intermediul sugestiei biblice, dar și a harului scriitoricesc, fapt ce-i permite să inițieze cititorul într-un sistem mitologic de referință, acolo unde șoaptele îngerilor ne orientează spre o stare de beatitudine sufletească, și mulară cu cea din paradis. Lumea îngerilor e o lume fără seamăn, fiindcă îngerii lui Dumnezeu își vor găsi concretizare prin simultaneitatea ninsorilor, ce persistă în dimineața de după moarte (A. Blandiana).

La Vasile Militaru *ninge cu îngeri* din adâncul necuprins al bolților albastre, dar și peste sufletele noastre, purtând în același timp și o funcție de prefigurare mitică. Analogia dintre albul imaculat al ninsorilor și dumnezeire se manifestă printr-un sentiment de adâncă evlavie și exprimă o culminație a trăirii existențiale.

*Chip mai alb decât omătul și-aripi având toți pe umăr,
Înmiit mai mult ei sunt decât stelele la număr.
Ei în fiecare clipă, nevăzuți, străbat în pace
Zările ce, măsurarea, omul nu le-o poate face...*

Spațiul spiritual mitic se reconstituie prin împletirea diferitor elemente, de geneză biblică, fie prin exteriori-

zarea experienței creatoare a destinului artistic, căutător al absolutului, plămuitor al unor situații poetice inedite. În această grădină cu îngeri unde se regăsește eul liric al lui V. Militaru, stelele coboară din înălțimea lor solitară, având menirea *spre Altare să ne poarte*, în caz contrar,

*Am fi niște viermi ce-am merge ne-ntunerice înspre moarte!
Cu cerința far în viață, înotăm toți prin lumină
Și întrăm cu-ai noștri îngeri, în eterna lor grădină!...*

(Șoaptele îngerilor)

Proiecția mitologică este sublimată de comuniunea dintre stele și îngeri, autorul revine la niște resorturi de alternativă, care vor transpune în contextul unei ambianțe sacre. Șoaptele îngerilor se rostogolesc în *Lumina veșniciei* și se condensează în *Viață fără moarte*. Conturul paradisiac este recreat după anumite tipare arhetipale, găsindu-și o justificare ontologică în aspectele existenței universale, fapt care generează un spațiul spiritual reconstituit prin împletirea diferitor elemente, fie de geneză biblică, fie prin exteriorizarea experienței creatoare a unui destin artistic predispus spre eternitate. Dacă *ochii noștri nu văd înger, dar printre noi ei sunt*, V. Militaru încearcă să ne dezvăluie o situație transcendentă unde persistă, după opinia lui M. Cimpoi *o adevărată paradă a antino-miilor greu de pus sub semnul unității* [6, p.5].

Îngerii coboară lent printre oameni și se suprapun într-un cadru poetic vizionar, au tangență cu frământă-

rile lăuntrice ale eului liric în dramatica contemplare a rosturilor existențiale. Pe lângă senzația de mister, mai semnalăm o stare de sfășiere lăuntrică, dar și o sete nestăvilită de viață, de primire sufletească, fiindcă, după sugestia metaforică a poetului *Lumea îngerilor, deși nu se vede, nu înseamnă că ea nu e*, cu alte cuvinte, ea face parte din ființa noastră, din dorința spre desăvârșire și puritate sufletească.

*Îngerii împlinesc porunca ce le-o dă din Cer Cuvântul...
Ș-altfel unii dintre ei s-arată, ca să-i vadă și pământul,
Însă mii și milioane nevăzuți rămân
Stând pe oameni să-i învețe averile lui Dumnezeu.*

(Șoaptele îngerilor)

Dorul de îngeri neconținut prezent în viziunea artistică a lui V. Militaru capătă sugestia *de sacru, de sublim, de frumos*, este dorul de eternitate, cu deschidere către un spațiu fără limită pe tărâmul cunoașterii poetice, unde viața și moartea, amurgul și lumina se condiționează reciproc. V. Militaru și-a determinat de la bun început locul său printre stele și îngeri, ca să rostească dincolo de neînțelegere:

*În veci de veci cânta-va laolaltă
Cu îngerii, în Viața fără moarte...*

Referințe bibliografice

1. V. Militaru. *Cuvânt către cititori*. În V. Militaru. *Șoaptele îngerilor și poemele nemuririi*. București, Editura lumină din lumină, 1995.
2. M. Eliade. *De la Zamolxis la Conghis- Han*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.
3. O. Papadima. *O viziune românească a lumii*. București, Editura Saeculum, 1941
4. S. Fântânar. *Poezia lui Lucian Blaga și gândirea mitică*. București, 1940.
5. A. Babeș. *Drama religioasă a omului*. București, 1975
6. M. Cimpoi. *Critice. Poetica arhetipală*. Craiova, Editura Fundației Scrisul Românesc, 2005.
7. N. Cabasila. *Tălcuirea dumnezeieștii liturghii și viața lui Isus Hristos*. București, Editura Episcopiei Bucureștilor, 1989.

Saga sacrificială a cavalerului Unirii

...am fost izgoniți dintr-un „paradis atemporal” și zvârliți brutal în Istorie.

MIRCEA ELIADE, Paris, 1953

„Istoria românească să ne fie carte de căpetenie, să ne fie paladiul naționalității noastre”

(MIHAIL KOGĂLNICEANU).

La finele anului trecut, căutam un expert geopolitic credibil, neafiliat și necompromis pentru elaborarea unui proiect politic al Reîntregirii țării și ne-am adresat dlui profesor A. Petrencu. Dumnealui, fără a ezita, l-a recomandat pe dr. Gheorghe Palade. Recunosc, a fost o surpriză neașteptată. Atunci dumnealui se afla în delegație și ne-am întâlnit în incinta Bibliotecii „O. Ghibu” la ședința inaugurală a lectorului public (convocat de către dl C. Lazăr). S-a așezat în primul rând și m-a salutat cu zâmbetul evlavios, mărinimos și luminos — ce la port ca moștenire grațioasă în suflet, un dar al demnității și bunătății profesorului.

Nu bănuiam că va fi printre ultimele dumisale prelegeri publice — era asistat de prof. M. Patraș, dr. E. Gârla... Chiar primele fraze ale alocuțiunii au fost neordinare și memorabile: *Noi, unioniștii, circa 25 de ani ne întrunim și vorbim, meditam și luptăm pentru Unionism... Însă demult trebuia să culegem roadele muncii noastre. Paradoxal, însă mergem în regres. La începuturi, erau mai mulți studenții care se declarau români, actualmente procentul lor a scăzut....* A rostit alocuțiunea sa elegant, sobru, cu maximă responsabilitate și profundă demnitate, elan patriotic veritabil.... Pe lângă regretele rostite, intuiau anumite insatisfacții, oboseli vizibile învăluiau ori copleșeau personalitatea profesorului...

După funeraliile de la 7 mai, mărturiseam cercetătoarei Maria Isaev:

„Cu siguranță, există mulți profesori universitari redevabili, dar eu cunosc numai câțiva veritabili dascăli ai românismului regal: dr. Gh. Palade, dr. Ion Melniciuc, dr. hab. Petru Cuza etc. — slujitori devotați discipolilor săi... Probabil, numai în cazul paladian, ministra Culturii, doamna Monica Babuc, avea să rostească — de la microfonul solemnității funerare — un adevăr emblematic pentru deșertăciunile epocii noastre: *Dr Gh. Palade a fost omul binelui. Ne lip-*

sește vocația binelui, iar profesorul Nicolae Spătaru ne surprindea prin altă teză inedită: *E foarte greu să-mi imaginez că am avut și am pierdut un asemenea prieten.*

Dr. Gheorghe Palade a făcut parte din liderii generaționiști ce și-a consacrat viața luptei cu răul roșu ca ostaș al baricadelor educaționale — în fața tineretului studios, unde n-ai dreptul și nu poți greși... A salahorit și ostenit cinstit circa 40 de ani forjei educaționale — traversând acest

câmp minat, prăpăstios, pe alocuri mâniaș, viforos și chiar primejdios o viață de om ca cercetător și luptător — aidoma marelui mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință...

Ne-a părăsit la vârsta de 65 de ani ca un apostol al Unirii. S-a născut la 6 septembrie 1950, în comuna Puhoi (Ialoveni). După facultate, începe cariera didactică la actualul Liceu Gheorghe Asachi din capitală, devine cadru universitar în 1975, face doctorantura la Universitatea de Stat M. V. Lomonosov (1978—1981), iar în 1982 devine doctor în istorie și a activat la Catedra istoriei românilor din 1990.

Colegii de facultate, demnitate și principialitate — au evocat și conturat personalitatea polifonică a marelui dispărut. Dr. Ion Șișcanu remarcă laconic la televiziunea națională: „În 1995, Gheorghe Palade a fost printre primii profesori care au condus revolta studenților împotriva încercărilor de a reveni la limba moldovenească și la istoria Moldovei. Datorită insistenței și activității lui, astăzi suntem în școli, în învățământ cu istoria românilor și limba română. A fost un luptător împotriva falșurilor în istorie”.

Colegul de confesiune și acțiune, profesorul Anatol Petrencu completează și **evalua** virtuțile profesionale, didactice, dar și cele de luptător: *era cel mai bun specialist de la noi în istoria interbelică a Românilor (1918—*

1940), a fost un model de competență, meticulozitate, seriozitate. Gheorghe Palade nu doar a studiat și predat Istoria Românilor, ci a și apărut acest obiect de studiu, atunci când guver-

narea agrariană a lui Andrei Sangheli și-a pus drept scop să scoată acest obiect din învățământ și să-l înlocuiască cu un alt obiect, politizat și neștiințific. A fost unul din conducătorii Grevei Generale din învățământ din primăvara și toamna anului 1995. Pe el te puteai baza, cu el era ușor în cadrul diverselor discuții la posturile de Radio și TV, dar și la întâlniri....

Doamna ambasador Iulia Gorea Costin semnală subtil și sublim harurile și victoriile, facultățile umane și spiritual, integritatea profesorului de istorie și glorie: *A fost bun prieten, deosebit coleg, valoros camarad,..*

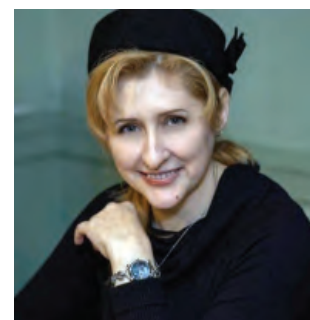
Așa l-am cunoscut — întotdeauna binevoitor, mult răbdător și chibzuit, cu sufletul plin de dragoste de neam și Tara a stat neclintit în fața hărțuierilor și judecăților, la care ne-a supus regimul. Am rezistat atunci împreună cu ceilalți membri ai comitetului de greva: Anatol Petrencu, Gheorghe Palade, Ion Șișcanu, Oleg Cernei.

Un recviem luminescent pentru distinsul dispărut vor rămâne axiomele valorice formulate de către corpul profesoral al Facultății de Istorie și Filozofie: *S-a stins într-o perioadă a vieții plină de aspirații, de creație științifică, didactică și culturală... S-a manifestat ca om integru, fiind înzestrat cu spirit critic și combativ, demonstrând permanent intransigență, verticalitate și curaj... Vom păstra în memorie Omul și Profesorul Gheorghe Palade pentru noblețea sa sufletească, pentru calitățile alese de dascăl.*

Marii înaintași ne-au luminat, îndrumat și avertizat: tragedia omului bun este una infinită — el trebuie să devină mereu mai bun — atât de bun — câtă răutate există în lume. Apoi nu „este suficient să fii bun. Trebuie să fii bun pentru ceva” (T. Arghezi). Profesorul a parcurs saga sacrificială a bunului Român, a avut destin triad: bun Om, bun profesionist și bun luptător pentru „**România Mare — eternă sărbătoare**”.

ANDA VAHNOVAN

Hora de betoane

și dacă într-o noapte Dumnezeu va tresări în vis
și va zgudui cuștile
în care dormim stivuiți unul peste altul ca într-un depozit
și vom fi striviți cu toții unul după altul?
a mai avut odată un cârcel
de ne-am speriat de moarte și am țâșnit-o afară
în pijamale și cu plapomele după noi
era noapte
aud și acum trosnitul șifonierului care a căzut
la câțiva centimetri de piciorul mamei
cristalul de boemia tremura în ritm cu vuietul de afară
tuna
după ce câte un fulger orbitor se reflecta în oglinda de
vis-a vis
„Nu-mi place la târg”, zicea bunica venită exact atunci să
ne viziteze
privind clădirile de zece etaje legate între el cu panourile
de aluminiu
hora de betoane o înspăimânta
„E suficient să cadă unul și le-ar trage pe toate în jos”
zicea ea
„Cum poți dormi cu burta în sus când știi că ai peste
tine 9 straturi de beton?” mai adăuga
s-a ghemuit ca un copil mic pe canapea așteptând zorii
că să plece la casa ei
din marginea satului, pe malul Prutului
„E mai trainică” zicea, „am lipit-o ast-primăvară cu lut
și cu paie pe unde s-o mai crăpat”
când o scuturat ultima dată
„În casa cei mare doar pernele clădite în colțul patului
cele cu broderii în fir roșu se rostogolise pe jos
iar din candelă se vărsat puțin ulei cu o molie moartă
plutind prin el” mi-a povestit
în așa nopți animalele din sat urlă cu voce
nepământească
se rup câinii din lanțuri, înhăitându-se în drum
iar furcile cad cu zgomot de pe căpițele de fân
cerul crapă în două
ploaia încearcă să răzbească prin acoperiș
„numai să nu cadă la târg blocurile”, se roagă mereu
bătrâna...
și își adună pernele una câte una și le urcă înapoi pe pat,
în casa mare
fetele ei, toate cinci, așa și nu le-au luat cu ele atunci
când s-au măritat
au plecat la oraș

Nașterea cuvintelor

suflet văduvit de placenta vitală
durerea memoriei golului
schite, însăilări, contururi
foi rupte
creioane tocite
travaliul verbelor
frisoanele recompunerii
și iar de la capăt...
și și-au găsit fericirile în capsulele de beton

Acea toamnă

îmi stătea nespus de bine acea toamnă
o pictasem eu însămi în culorile resemnării
îți mulțumesc acum că nu ai transformat cuvintele
de-adio-n poduri
travaliul virgulelor e cel mi dureros
și nedrept
amintirile răscolite provoacă anemie
receptorul trântit ultima dată zgomotos
a tăiat o dată
cicatricea, însă, e mai perfectă
mi-a mângâiat-o cât a știut ea de bine

Etichetele

Ceaiul fierbinte repornește sângele
redevii cea mai buna variantă a ta
second hand
e la fel ca și balsamul folosit pentru hainele
de la magazinele de caritate
în încercarea de a le recondiționa
se vor a fi noi
dar etichetele spălăcite din interior le dau de gol
trăirile centrifugate dintr-o altă viață
le-au șters până și datele de identificare
un amestec de poliester și acrilic parcă
nu se mai înțelege
nimic din tot ce a fost
rehidratate de transpirația altei primăveri
se vor lăsa mângâiate din nou
după ce vor învăța să-și smulgă definitiv
etichetele

Din Crezul lui Ion DOMENCO

Născut în 1955, în satul Șamalia, Cantemir. Studii: Școala Pedagogică din Cahul, secția de ziaristică a Universității de Stat din Chișinău. A activat în presa locală, regională și republicană, agenții de presă, IPNA *Teleradio-Moldova*. Laureat al Uniunii Jurnaliștilor din R. Moldova, al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, al Asociației Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din R. Moldova, al Premiului *Pana de Aur* (VPM), al Diplomei Companiei *Teleradio-Moldova* ș.a. Numele lui este înscris în Cartea de Onoare a raionului Cantemir, este Cetățean de Onoare al raionului Cantemir, membru al colectivului de autori al Itinerarului documentar-publicistic ilustrat *Localitățile Republicii Moldova*. Schițele lui au fost incluse în Culegerile *Cetățeni de Onoare* („Cartea Moldovenească”, 1984); *Săraccii despre ei înșiși: 20 de destine dramatice ale moldovenilor* (Chișinău, 2002); coautor al monografiilor *Podgorenii* (Chișinău, 2003) și *Glia din Valea Tigheciului* (Chișinău, 2005). În 2009 scoate de sub tipar culegerea de versuri și proză *Luminile dorului*, în 2015 – cartea de eseuri *Alfabetul demnității* (Chișinău), în 2017 – *Drumul spre casă* (secvențe publicistice, Chișinău), în 2018 – *Eroi au fost, eroi mai sunt...* (Chișinău), dedicată Centenarului Marii Uniri, în 2019 – monografia *Fereastra sufletului*, Chișinău, Notograf-Prim.

Căsătorit, 3 copii, 6 nepoți.

Lecturând cărțile talentatului publicist Ion Domenco, am rămas profund impresionat de măiestria autorului, de personalitatea lui puternică, cu verticalitate și demnitate. E un patriot desăvârșit, fiind mereu în slujba țării, a

poporului, iar prin ceea ce face contribuie la instruirea și educarea cititorului, a tinerei generații. Foarte frumos se spune în cărțile dumnealui că dorul de casa unde ne-am

născut, de oamenii dragi, de datinile și tradițiile din satul copilăriei nu pot fi date uitării. Este, neândoielnic, un neistovit îndrăgostit de viață, de această palmă de pământ, de tot ce e sacru, netrecător și drag ființei sale, ce reiese din eul său poetic: *Dar cel mai mult mi-e dor de viață, / De casă, nukul cel din prag / Mi-e dor de-o nouă dimineață, / Mi-e dor de tot ce-mi este drag!*”. În incheiere, printr-un catren venit acum în minte, vreau să definesc cine este omul, publicistul Ion Domenco: *E pomul roditor de lângă drum, / Ce-i fără gard și fără de-opreliști- / Din roadele-i ce-s tare-tare dulci / Eu te invit, frumos, să guști acum.*

Prof. Ioan Nimericiag,

mun. Moinești, jud. Bacău, România

Ion Domenco este un om al cuvântului scris, este Om al Bugeacului, cu lumini fragede și mângâietoare, cu vorbe ce parcă trec, dar de-a pururea rămân, unde înfloresc tăcerea pietrei și a brazdei, Ion Domenco e cel care prinde amănuntul și îl subliniază discret pentru cititorii săi într-o țesătură imagistică de sublim artistism, adesea într-o expresie concisă, dar cu totul frapantă. Câmpia ninsă de lumini, izvorul uitat în gândire, satul plin de înțelepciune, toate acestea, și multe altele, constituie dragostea, care îl mișcă pe Ion Domenco, Omul nostru din stepa Bugeacului

Regretatul scriitor **Victor Ladaniuc,**

în cartea *Împreună*, editată la Fundația Draghiștea, Chișinău, 2017

CUVÂNTUL

Cu tonul lin și cald dacă-i rostit,
Cuvântul poate-aduce alinare.
Cum, tot la fel, cu ciudă de-i vorbit
Ne toarnă-n suflet pizmă, și trădare.
Cuvântul poate fi și dulce, și sublim,
Ca melodia mamei, de la leagăn.
Dar, altfel spus, cuvântul e nebun,
Ascunde-n el o ură fără seamăn.
Te-nalță, te ridică slova bună,
Cea de dojană taie ca un brici,
Din vorba calmă tu alegi lumină,
Iar din ocară inima-ți usuci.
Voroava blândă sufletul îți unge,
Cu vorba slută focul îl aprinzi-

De-aceea de zâmbim ori dacă plângem,
Pricina e cuvântul cum rostim.

MI-E DOR DE-A MEA COPILĂRIE ...

Mi-e dor de-a mea copilărie,
De frați, surori, părinți, bunei,
Cuptor, cotlon, harbuzărie,
Brândușe crude, ghiociei...
Mi-e dor de scumpa Șamalie,
Ale ei dealuri și câmpii,
Unde-am văzut lumina zilei,
Soare și Lună, și chindii.
Mi-e dor de iarba ce foșnește,

De stolul de cocori vâslind,
De ciocărlia ce vrăjește
Cu melodii- cer și pământ.
De dascăli, de colegi de clasă
Mi-e dor. Și de semenii mei,
De prima dragoste, frumoasă,
Lumina florilor de tei...
Mi-e dor de anii care zboară-
Neputincios sunt să-i opresc.
Dar nu regret, căci iarnă, vară,
Admir cum nepoții cresc.
Dar cel mai mult mi-e dor de viață,
De casă, nukul cel din prag.
Mi-e dor de-o nouă dimineață,
Mi-e dor de tot ce-mi este drag.

BALADA DIN BUGEAC

Iar la noi, aice, în Bugeac
Totul e mai altfel, nu știu cum:
Ne mai întâlnim și la un colț de prag
Și mai stăm la vorbă chiar și-n drum.
Inima ne doare de cei dragi,
Pân și cu străinii suntem buni,
Vlaga o luăm de la stejari și fagi,
Cum am învățat de la străbuni.
Cu Botgros cântăm la cumetrii și nunți,
Tot acolo plângem, când ni-i greu,
Și visăm la mare și la munți,
Precum Ștefan ne-a-ndemnat mereu.
Tricoloru-n inimă-l purtăm,
El ne este scut și jurământ-
Nicănd neamul și onoarea-i să pătam,
Cât de este dat pe-acest pământ!
Lacrima ne-ao ștergem pe furiș,
Nu cumva copiii să-i rănim.
Negri nori când vin-nu stăm în ascunziș,
Ci ieșim cu toți să ne unim.
Plângem doar când pleacă un Sulac,
Un Vieru cel nemuritor,
Versul lor și cântecul lor drag
Noi în inimă le vom purta cu dor.
...În Bugeac, aice, pe la sud
Toți dintr-o bucată ne-au cioplit:
Ne iubim moșia, graiul scump-
Și-l vom apăra-n veci, neclintit!

DACĂ VREI...

Dacă vrei tu cântul să coboare
Lângă vatra dragă, pe cuptor
Ori să se-mpletească-n fapt de seară
Cu-acel murmur tainic de izvor,
Dacă vrei ca glia să te-ngâne
Cu-a ei spice grele fremătând
Și pădurea-n frunze să anine
Slovele ce parcă se aprind,
Sau pe ramuri mii de păsărele
Vraja s-o culeagă, adormind,
Luna să se-oprească printre stele,
Să-ți asculte inima vibrând –
Cântecele mamei de la leagăn,
Plămădite-n serile târzii
Tu din amintiri acum le leagă
Și-i avea izvor de melodii!

DE-ACEI „PRIETENI”...

De-acei „prieteni”,
Care-ți vin în casă
Și laude-ți aduc,
Și vinuri beau la masă.
Când se trezesc uitând de toate-
De ăștea fii cât mai departe!

De-acea încredere,
Ce-i mult promițătoare
Și-asemeni mieri
E dulce-amețitoare,
Și de cuvintele
Ce sufletul îți rod
Ca viermele un măr.
De râsetul și lacrimile false,
Și de „iubirea” ce „se tot împarte” -
De toate astea fii cât mai departe!
De-acei care înghit pe săturate
Din propriu-ți tain, „ca de la frate”,
Și nu jelești încă o pâine a le-mparte,
Iar când ți-i greu, nici nu te văd că ești,
Și piedici pun la pașii tăi modești-
De astfel de „iubire”, „bunătațe”,
Fii mai departe, fii cât mai departe!
...Și cum de pot pe prostul să o facă,
Tăcând și-atunci, când cazul nu-i să
tacă,

Zăbind că astfel „lumea ei împacă”...
Cum să le zici?
Nici oameni nu-s,
Nici râme, nu prieteni!
De dâșii, Doamne,-n veci tu ne ferește-
Pe-adevărați prieteni ni-i păzește!

M-AȘI DĂRUI...

M-ași dărui viorilor și lumii,
A vântului tari coarde să mă bată
Și cu arcușuri repezi, ca lăstunii
Să înconjur cu dor planeta toată.

Să povestesc oceanelor, în șoaptă,
Pădurilor și cerului, pe viu,
Că de-ntâlnesc un oropsit în noapte
Îl ocrotesc, ca pe iubitul-mi fiu.

Nimic mai scump, decât aceste vise,
Puterile mi-s ca un vânt de munte,
Care-a uitat să iasă din abisuri
Să Vă transmită dorurile-mi multe!

MAMEI

Mamă – cuvânt suprem,
Cu-adânc înțeles, nespus.
Mamă- etern poem,
De mulți încercat, dar nescris.
Mamă -n veci dimineață,
Zări luminoase oricând.
Mamă – cunună o viață
Cu florile veșnic arzând.
Mamă – n veci primăvară,
Dor ce emană nestins,
Mamă –în păru-ți, văd, iarna
Încetul, cu-ncetul a nins.

Mamă – soare o viață,
Muguri din tine răsar.
Mamă – rază-n veci trează,
Drumul ce-mi face mai clar.
Mamă – doină străbună,
Mamă – izvor nesecat.
Mamă – eternă lumină,
Mamă – prolog căutat!

DOR

Tu ai venit: în zori și-n amurg,
Cum frunza-n april pe ram, ca un fulg.
Cum râul de ape, asemeni și eu,
Nu-ncap de-al tău suflu, veșnic și greu.
Cum frunza-i sleită de-a iernii povară,
Când iarăși în crânguri de primăvară,
Așa de-al tău nume, nestins și curat,
Mă simt obosit.
Dar, totuși, te caut.

CALEA SPICULUI DE GRÂU

Lăsat în sânul gliei
De mână de plugar,
Cu visul ciocârliei
Hai,grăule, răsari!
Se-ntinde până-n zare
Un lan de spice noi,
Grijit de ploi și soare,
Se pârguie în văi.
Spălat cu stropi de rouă,
Cosit în brazde-n zori,
Pe lanuri doina nouă
Te cântă, ca pe-un dor.
Ajuns în saci la moară
Făină albă faci,
Ca mama în cuptoare
Să coacă-apoi colaci.
Și când cu iz de glie
Pe masă pâinea crește,
Și când câte-o felie
Gustoasă ne-mpărțește –
Plugarule, noi ție
Întii îți mulțămim,
Căci brațul tău cu glia
Ne face traiul plin!

AȘTEPTARE

De-a nopții feerie e tot cuprins în
mreață,
Dar nu mai vine feciorașul drag...
Iar glasul-i, ca o strună îi vibrează,
Și lacrimi, ca mărgelă, curg șirag...
A frunzelor șoptire e prea lungă,
Și timpul se întinde, parcă-i seu...

Și se-ncrețește fruntea lui, cărunță,
Și nu-i pe lume dor și gând mai greu...

BALADA VIORII

Sună vioara, coarda se frânge,
Inima crește, sufletul plânge.
Că vioristul arcușul îl strânge,
Ca o lumină muzica curge.
Toată căldura inimii sale,
Dragoste, mahnă, dorul și jalea-
Pașnic, cu grijă, în cântec –așează,
Fața îi arde, îi luminează.
Ascultă-l, îndeamnă-l iar să mai cânte-
Asta e dragostea lui cea cuminte,
Ce ne-o oferă, cu drag, cu credință,
Din ea încolțește bună sămânță-
Pentru creștini cea sfântă icoană,
Cartea dintâi pentru tată și mamă.
Ferice părinții, trăiască-i tot neamul,
Care-i admiră talentul și harul.

Slăvită să-i fie familia-ntreagă:
Copii-artiști, soția cea dragă,
Ce cântă, dansează, ca pasărea vie,
Mai rar să-ntâlnești așa dinastie!
Mărite în veci fii, scump lăutare-
Slavă și laudă, calde urale!

ȘTIU DOAR CĂ EȘTI ȘI TE IUBESC...

Nu știu să descifrez ce spune ploaia,
Atunci, când stropii reci vin să ne-aline.
Imaculată stă în fața-mi alba foaie-
La fel ca gându-mi dulce despre tine.
Ași vrea s-opresc din scurgerea lor anii,
Să meargă zilele și nopțile-napoi,
Să dea în floare iar din nou castanii,
Cum i-am știut atunci amândoi.
Să-și clatine cea sălcioară coama,
Mestecenii să prindă a vorbi,
Și-a tale buze dulci, ca și o poamă,

Să le visez mereu-noapte și zi.
...Nu știu în cartea stelei să citesc,
Acolo, unde nasc furtuni solare-
Știu doar că ești, că te iubesc,
Nici când ne-om despărți noi, soțioară!

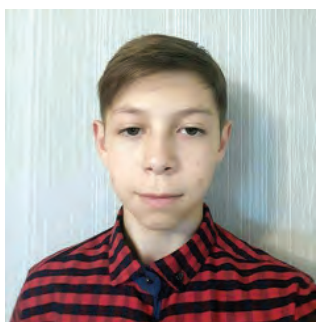
IARNĂ

De sus un fulg în zbor rotind,
Albastră feerie peste sat aprinde.
Căci iarna îl găsisese retrăind
O taină ce-o păstrează cu aminte.
Dar jos ajuns, se-așează lin.
Și-i liniște.
De nu s-aud, căzând, în rime,
ca și-atunci
Topindu-se, ușor, pe buze.
Și doar privirea-mi se-alăpțează
Cu mei blânzi, prin fulgi zburdând,
De-a-nmugurit pădurea-n iarnă,
Și ramu-învie, aburind.

VADIM DAGHI

Dorința de a desena: vis și necesitate

Mă numesc Vadim Daghi. M-am născut la 15 februarie 2007 în luna lui Făurar. Latinii au numit această lună Februarius – un derivat al cuvântului

februa, care înseamnă purificare. Deci, numele respectiv era legat de ritualul curățirii care avea loc anual în ziua de 15 februarie, tocmai în ziua mea de naștere. Am 13 ani. Învăț în clasa a VI –a „B” la Gimnaziul M. Eminescu din satul meu de baștină – Baimaclia, raionul Cantemir. Din frageda copilărie ador foarte mult să desenez. Primul meu susținător, în acest domeniu, mi-a fost mama. Ea îmi

procură foarte multe materiale indispensabile pentru a desena: creioane colorate, albume de desen, acuarele, agende de desen, pixuri etc. Și fratele meu mai mare a studiat minuțios arta plastică la Școala de Arte din satul nostru. Și actualmente sunt uimit de măiestria lui de a desena, dar mai ales cum amestecă culorile obținând ceea ce-și dorește. E un lucru mare.

Dorința de a desena, pentru mine, este o necesitate pentru că dintotdeauna mi-am dorit să transmit idei pe care altfel nu aș putea să le spun, decât numai prin pictură. Mi-e dragă să dau viață unei simple hârtii! Să-i admir respirația înșirând peste ea gândurile și năzuințele proprii. Totodată, e frumos să desenezi, chiar dacă nu ai talent, sau crezi că nu ai talent. Dar, merită și tu să încerci să desenezi! Vino la noi, la Școala de arte din

satul Baimaclia. Eu, cred în talentul meu și pe această cale le mulțumesc părinților și Bunului Dumnezeu pentru calități deosebite în

arta plastică. Sunt conștient de faptul că trebuie să muncesc foarte mult ca să obțin succese. Despre toate acestea ne învață profesorii

noștri – Domnii Valeriu și Margareta Glibiciuc de la Școala de Arte din localitatea noastră. Și cu această ocazie le transmit plăcările mele pentru instruire, măiestrie în arta plastică și multă, multă omenie, dar și talent de dascăli adevărați.

Vă mulțumesc din suflet, dragi profesori!

Andrei Băleanu: actor de teatru și film, regizor

Andrei Băleanu sau Andrei Nichifor Băleanu (născut Andronii Băleanu; la 17 mai 1935, satul Izvoare, județul Soroca – d. 24 iulie 2000, Chișinău, Republica Moldova) a fost regizor și actor de teatru și film din Republica Moldova.

În anul 1983 i se decernează titlul de Maestru Emerit al Artelor din Republica Moldova.

La 17 mai 1995 este decorat cu medalia Meritul Civic, cu ocazia aniversării de 60 de ani de la naștere.

La 17 mai 1935 în familia lui Nichifor Băleanu din satul Izvoare, județul Soroca (în prezent localitate din raionul Florești) se naște fiul Andronie. Varianta rară a acestui nume de botez, desprins parcă din paginile ispisocelor și zapiselor medievale, e o alegere firească în localitatea de naștere a viitorului regizor de teatru, o străveche vatră răzășească, păstrătoare de tradiții.

În timpul anilor de studii la școala medie din satul vecin Frumușica, tânărul Andrei Băleanu devine pasionat de literatură. La școală, profesoara de limba franceză Larisa Tomacinschi-Palii organiza activități extracuriculare axate pe familiarizarea elevilor cu lucrări literare de valoare universală: elevii pregăteau recitaluri de poezie, spectacole, dansuri. După seratele școlare profesoara de limba franceză le povestea elevilor pasionați de literatură, într-un cerc mai restrâns, despre clasicii literaturii naționale, mulți dintre care fuseseră omiși din programul școlar din acea perioadă postbelică. Spectacolele după poveștile sfântului bunic din Humulești tranzițional în conversații despre bojdeuca lui Ion Creangă din cartierul Țicău al Iașilor și despre anii de studii ai profesoarei în vechea capitală a Moldovei. Frumușica devine un spațiu unde Andrei își încearcă puterile în ale regiei, montând prima piesă de teatru, ai cărei protagoniști sunt chiar colegii de școală, printre care se numără și Mircea Snegur, viitorul politician. Tot în acest spațiu i se înfiripă dragostea față de literatura clasică, căreia îi va rămâne un admirator loial pe parcursul întregii vieți.

După absolvirea școlii medii Andrei Băleanu se înscrie la studii la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău pe care o absolveste în anul 1960. Apoi, în anul 1964 absolveste Facultatea de Actorie a Institutului de Arte Gavriil Muzicescu. În 1966 își continuă instruirea profesională în ale actoriei cu un stagiu la Teatrul de Comedie din Leningrad (în prezent Sankt Petersburg), sub conducerea regizorului și profesorului Nikolai Akimov, Artist al Poporului din URSS.

Andrei Băleanu își face debutul actoricesc în 1964, iar cel regizoral în 1967, cu spectacolul Rops de Boris Kabur. Și-a început cariera regizorală în componența colectivului

teatral de la Teatrul Național din Chișinău, la timpul respectiv – Teatrul moldovenesc A.S. Pușkin"; acest colectiv întrunea pe atunci doar câțiva actori. Într-o perioadă

marcată profund de guvernarea totalitară de la conducere, cu restricțiile și cenzura de rigoare în efect, regizorul Andrei Băleanu alege în montările sale autorii clasici pentru a evita astfel intervențiile ideologice devastatoare pentru o fire creatoare. Cu toate acestea, o serie din spectacolele montate de el au fost interzise pe scena teatrului, din motivul că foloseau scenariii pe baza lucrărilor din literatura universală traduse în românește de literați din dreapta Prutului.

Regizorul Andrei Băleanu a produs multe piese memorabile, precum ar fi: drama Cerbii albaștri de Alexei F. Kolomiets, Ciocărlia de Jean Anouilh, Lyubov Yarovaya de Konstantin A. Trenyov, O noapte furtunoasă de Ion Luca Caragiale, Despot Vodă și Fântâna Blanduziei de Vasile Alecsandri,

Premiul de Aleksandr I. Gelman, Pe-o gură de rai de Ion Podoleanu, Solo pentru orologiu de Oswald Zahradnik, Amu, cică era odată..." - o adaptare după povestea lui Ion Creangă Povestea lui Harap-Alb și altele.

Actorul Andrei Băleanu s-a filmat în câteva pelicule turnate la studioul Moldova-film. Spre sfârșitul carierei sale a activat în calitate de director artistic al Centrului Republican de Cultură și Artă din Chișinău. Andrei Băleanu a fost și consilier prezidențial în probleme de cultură al colegului și prietenului său din anii de școală, Mircea Snegur, primul președinte al Republicii Moldova.

Era pasionat de șah și practica această ocupație în clipele libere. Îi plăcea să spună în mod repetat: teatrul o să-i învețe pe toți până la urmă...

Regizorul și actorul Andrei Băleanu s-a stins din viață la 24 iulie 2000. A fost înmormântat în Cimitirul Central din Chișinău.

Filmografia

- Poienile roșii, 1966 – episod. Film realizat de Emil Loteanu.
- Lăutarii, 1971 – Gheorghe Negostin. Film realizat de Emil Loteanu.
- Nesfârșita lună a căușului, 1984 – episod. Film realizat de Vlad Druc.

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Andrei_Nichifor_B%C4%83leanu

Compoziția **Strâmbă lemne** de Lazăr Dubinovschi